

ENTISTEN POIKIEN AAPINEN

Konsepti taiteellisen ryhmän työskentelylle hybridiympäristössä

Osmo Hakosalo & Sami Paavola
Opinnäytetyö
Syksy 2025
Taiteen tekijä ja kehittäjä (YAMK)
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Tutkinto-ohjelman nimi : Taiteen tekijä ja kehittäjä (YAMK)

Tekijät: Osmo Hakosalo & Sami Paavola

Opinnäytetyön otsikko: Entisten Poikien Aapinen. Konsepti taiteellisen ryhmän työskentelylle hybridiympäristössä.

Työn ohjaaja: Petri Hoppu

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2025

Sivumäärä: 58

Opinnäytetyömme keskeisenä tavoitteena oli suunnitella ja arvioida taiteellisen ryhmän työskentelyä ohjaava ja taiteellista tutkimusta tukeva konsepti, Entisten Poikien Aapinen. Opinnäytetyössämme kuvailemme oman ryhmämme, Entiset Pojat taiteellisia töitä ja työskentelytapaa pohdimme sen ja reflektiomatriisin kautta Entisten Poikien Aapinen – konseptin syntyä sekä tarkastelemme työtämme teoreettisten käsitteiden kautta. Entisten Poikien Aapisen keskeiset lähtökohdat olivat työskentelymallin kehitys hybridityöskentelyyn ja ohjatun reflektion käyttöön jokaisessa työvaiheessa. Keskeisenä tavoitteena oli tehostettujen työtapojen ja reflektion mahdollistaman taiteellisen tutkimuksen kautta saavuttaa töissä mahdollisimman korkea taiteellinen taso. Keskeisiä piirteitä Entisten Poikien Aapisessa olivat reflektion ja vertaisoppimisen soveltaminen oleellisina menetelminä.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli vastata kysymykseen : Miten reflektiomatriisin käyttö voi auttaa kehittämään musiikkia, draamaa ja visuaalisuutta sisältävän teoksen valmistamista taiteellisen työryhmän hybridityöskentelyolosuhteissa? Tutkimuksemme kuuluu laadullisen toimintatutkimuksen kenttään ja siinä tärkeimpiä menetelmiämme olivat osallistuva havainnointi ja reflektiivinen praktiikka. Tutkimusmateriaalejamme, eli Entisten Poikien taiteellisia projekteja, esittelemme ja myös analysoimme aluksi ilman mitään teoreettista viitekehystä. Myöhemmissä luvuissa hyödynsimme teoreettisia käsitteitä työlle olennaisesta kirjallisuudesta. Nämä teoreettiset viitekehukset olivat taiteellinen tutkimus, reflektiivinen praktiikka ja hybridityöskentely.

Tulostemme valossa reflektiivinen praktiikka, ja erityisesti tässä lopputyössä esitelty reflektiomatriisin käyttö, on tehokas työryhmän sujuvan työskentelyn, tiedon tuottamisen ja taiteellisen tutkimuksen menetelmä. Matriisin käytöllä voitiin myös luoda selkeämpiä puitteita hybridityöskentelyyn keskittyville taiteellisille ryhmille.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Master's Degree Program in Artistic Development

Authors: Osmo Hakosalo & Sami Paavola

Title of thesis: Entisten Poikien Aapinen – concept for artistic groups working in hybrid environments

Supervisor: Petri Hoppu

Term and year when the thesis was submitted: Fall 2025

Number of pages: 58

The main objective of our thesis was to design and evaluate a concept that guides the work of an artistic group and supports artistic research: Entisten Poikien Aapinen. In our thesis, we describe the artistic work and working methods of our group, Entiset Pojat reflect on the development of the Entisten Poikien Aapinen concept through our experiences and a reflection matrix, and examine our work through theoretical concepts.

The key starting points for Entisten Poikien Aapinen were the development of a working model for hybrid collaboration and the use of guided reflection at every stage of the process. The central goal was to achieve the highest possible artistic quality in our work through enhanced working methods and artistic research enabled by reflection. Core features of the concept included the use of reflection and peer learning as essential methods.

Our thesis aims to answer the question: How can the use of a reflection matrix help develop a work that includes music, drama, and visual elements in the hybrid working conditions of an artistic group? Our research approach can be characterized as qualitative action research. Key methods included reflective practice and participatory observation.

We first analyzed and presented the artistic projects of Entiset Pojat without a theoretical framework. After this initial analysis, we applied concepts from relevant literature. The three main concepts were: artistic research, reflective practice, and hybrid working.

Based on our findings, reflective practice—particularly the use of the reflection matrix presented in this thesis—is an effective method for enabling smooth collaboration, knowledge production, and artistic research within a group. The use of the matrix also helped create clearer structures for artistic groups working in hybrid conditions.

1 JOHDANTO	5
2 KIRJALLISUUS	7
2.1. Taiteellisesta tutkimuksesta	7
2.2. Vertaisoppijuus	8
2.3. Taiteen tekemisen refleктоiva praktiikka	10
2.4. Hybridityöskentely	11
3 TAPAUSTUTKIMUS: ENTISET POJAT	13
3.1. Hybridityöskentely	13
3.2. Teokset	14
3.3. Taiteellinen muoto	15
3.4. Työolosuhteet	16
4 PRAKTIikka JA METODIT	18
4.1. Opinnäytetyön menetit	18
4.2. Entisten Poikien työskentelyn analysointi	19
5 TYÖT	21
5.1 Kirje - Entiset Siirtolaispojat (2020)	21
5.2. Entiset Tiernapojat (2021)	22
5.3. Entiset Amerikanskit (valmisteilla)	23
5.4. Sotilaan Tarina (valmisteilla)	24
6 REFLEKTiomatriisi	25
6.1. Reflektiomatriisin esittely	25
6.2. Reflektiomatriisi Entisten Poikien projekteissa	34
6.3. Entisten Poikien Aapinen	47
7 POHDINTA	49
7.1. Entisten Poikien taiteellisen työn reflektointi matriisin avulla	49
7.2. Matriisin käytöstä taiteellisen työskentelyn reflektoinnissa	51
LÄHTEET	54
LIITTEET	57

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tavoitteena on suunnitella ja arvioida taiteellisen (musiikki)ryhmän reflektointiin ja hybridityöskentelyyn soveltuva konsepti, Entisten Poikien Aapinen. Tässä kirjallisessa lopputyössämme kuvailemme Entiset Pojat Aapinen konseptia reflektiomatriisin, hybridityöskentelyn taiteellisen tutkimuksen teoreettisten kehysten kautta ja peilaamme siihen omia kokemuksellisia lähtökohtiamme ja pohdimme konseptin toteutusta käytännössä, sekä tarkastelemme työtämme kokonaisuutena.

Työmme kuuluu taiteellisen tutkimuksen ja musiikkipedagogiikan alaan, vaikka se on sovellettavissa myös monitaiteellisissa yhteisöissä. Taiteellisen ryhmän monipaikkainen hybridityöskentely voi olla haastavaa ja sen tueksi sovellamme reflektiomatriisia luomaan ryhmän työskentelylle selkeämmät raamit. Reflektiomatriisi osaltaan auttaa taiteellisen luomisprosessin analyysissä, jolloin koko ryhmän tai sen jäsenten työ voi saada taiteellisen tutkimuksen piirteitä. Esimerkkeinä ja sovelluksina käytämme eri vaiheissa olevia omia hybridityöskentelynä tehtyjä ja suunniteltuja taiteellisia projektejamme, joihin sovellamme ja pohdimme reflektiomatriisin käyttöä joko työskentelyprosessin tehostamiseen tai taiteellisen tutkimuksen tekemiseen.

Opinnäytetyömme ytimessä on työskentelyprosessia ohjaava ja kommentoiva reflektiomatriisi, joka toimii apuna prosessin kaikissa vaiheissa. Sovellamme sitä myös jo valmistuneiden töiden analyysissä. Vaikka työmme keskittyy monin osin ryhmän työskentelyprosessin tehostamiseen ja selkeyttämiseen, on huomattavaa, että tärkein motivaatiomme on aina mahdollisimman korkean taiteellisen laadun saavuttaminen. Esittämiemme menetelmien käyttö on sovellettavissa monenlaisiin luomis- ja oppimistilanteisiin, mutta tässä työssä keskitymme selväpiirteisiin projekteihin: näyttämö- ja musiikkiteosten valmistusprosesseihin, joilla on selkeät, ennalta määrätyt rajat ja tavoitteet.

Tarkoituksemme tässä työssä on opinnäytetyön mahdollisuuksien rajoissa omalta osaltaan täydentää kentän kirjallisuutta taiteen tutkimuksen ja taiteellisen hybridityöskentelyprosessin kulkua tukevalla pedagogisella konseptilla.

Tutkimuskysymyksemme on: Miten reflektiomatriisin käyttö voi auttaa kehittämään musiikkia, draamaa ja visuaalisuutta sisältävän teoksen valmistamista taiteellisen työryhmän hybridityöskentelyolosuhteissa?

Duo Entiset Pojat perustettiin musiikkipedagogiopiskelijemme alkuvaiheessa Kokkolassa 2017. Ensimmäiset keikat, konsertit ja teokset eivät vaatineet suurempaa pohdiskelua ryhmätyöskentelystä tai hybridityöskentelystä. Huomiomme kiinnittyi lähinnä kappalevalintoihin, niiden sovitukseen ja hieman myöhemmin myös konserttien visuaalisuuteen ja draaman kaareen. Huomasimme kuitenkin pian tarvitsevamme lisätyökaluja, koska projektit ja fyysiset etäisyydet kasvoivat. Samoihin aikoihin aloimme käymään keskusteluja myös taiteellisen tutkimuksen tekemisen luonteesta ja merkityksestä. Nämä keskustelut olivatkin lopulta tärkein syy hakeutua jatko-opintoihin. Opintojen alusta asti oli selvää, että opinnoissamme keskittyisimme kehittämään Entiset Pojat konseptia sekä taiteellisena, kasvavana yhteisönä ja samalla kehittämään sen sisällä tapahtuvia työskentelyprosesseja, jotka osaltaan johtaisivat niin tehokkaampaan työskentelyyn, kuin korkeampaan taiteelliseen laatuun.

Toisessa luvussa kuvailemme työn kannalta keskeiset käsitteet ja teoreettiset viitekehykset, jotka määrittyvät alan keskeisen kirjallisuuden kautta. Kolmannessa ja neljännessä luvussa käymme lyhyesti läpi opinnäytetyön tutkimuksellisen materiaalin, eli jo valmiit ja valmistumassa olevat Entisten Poikien työt ja mitä menetelmiä olemme käyttäneet tavoitteiden täyttämiseen teoreettisen viitekehyksen sisällä. Viidennessä luvussa käymme tarkemmin läpi Entisten Poikien historian ja keskeisimmät teokset. Kuudennessa luvussa esittelemme tärkeimmän työkalumme, reflektiomatriisin (Gaunt & Tracy 2020, 427.) ja sovellamme sitä omiin töihimme, sekä muotoilemme Entisten Poikien Aapinen -konseptin rungon. Lopuksi seitsemännessä luvussa vedämme yhteen saatuja tuloksia samalla pohtien opinnäytetyömme merkitystä taiteellisen työskentelyprosessien ja taiteellisen tutkimuksen ja pedagogiikan kentässä.

2 KIRJALLISUUS

Tämä luku esittelee työmme teoreettisen taustan ja siihen liittyvän kirjallisuuden. Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyömme kannalta ovat taiteellisen tutkimuksen tekeminen, vertaisoppisuus, taiteen tekemisen reflektioiva praktiikka, reflektiomatriisi sekä hybridityötä käsittelevä kirjallisuus.

2.1. Taiteellisesta tutkimuksesta

Taiteellinen tutkimus on verrattain nuorta ja sen metodologia hakee vielä muotoaan. Taiteellinen tutkimus on kuitenkin vallannut sijaa esimerkiksi taideyliopistoissa, koska opetuksen korkeakouluissa on perustuttava tutkimukseen. Tutkimukselle taas täytyy luoda perinteet. (Hotakainen 2014, 42.)

Vaikka taiteellinen tutkimus on nuorta, täytyy sillä, kuten muullakin tutkimuksella, olla kohde, tekijä ja tulokset. Taiteellista tutkimuksen tekijät voidaan jakaa kahteen ryhmään. Heistä ensimmäinen ovat taiteilijat, jotka tutkivat omaa työtään. Taiteilijoiden tulokset omasta työstään ovat suunnattu yleensä lähinnä toisille taiteilijoille tai taiteesta ylipäätään kiinnostuneille. Toisena ryhmänä ovat tutkijat, joiden pyrkimys on kehittää tutkimuksen metodologiaa. (Hotakainen 2014, 42.)

Taiteellisen tutkimukseen tulokset saattava olla riippuvaisia taiteen lajista, jolloin tulokset saattavat olla tärkeitä lähinnä taiteenalan sisällä liittyen alan käytäntöön, eivätkä sellaisenaan esimerkiksi päde taiteen kentällä laajemmin. Toisaalta taas taiteelliseen prosessiin ylipäätään keskittyminen voi tuottaa tietoa, jolla on laajempaa merkitystä. Hotakainen (2014, 42) näkee, että tällainen tieto on vertailukelpoista muiden tieteenalojen tutkimukseen tuottamalla perusteltuja näkemyksiä taiteen tekemisestä. Metodologian ja käytänteiden luominen on tärkeää, jotta jokaisen tutkijan ei tarvitse aloittaa tutkimusta nollasta.

Taiteen tekemisen ja tutkimisen välinen suhde on vuorovaikutteinen. Taidetta tehdessään taiteilija tutkii ja kokeilee erilaisia ratkaisuja saadakseen haluamansa lopputuloksen. Samalla hän oppii tuntemaan oman tekemisensä ja teoksensa tavalla, johon ulkopuolisen tarkastelijan on vaikea päästä. Taiteen tekemiseen voidaan myös tarvita tutkittua teoreettista tietoa ja käytännön taitoja muilta, ei-taiteellisen tekemisen aloilta. Taiteen kautta maailmaa havainnollistetaan aistikokemuksilla ja toiminnalla, joka jää muiden tieteenalojen tutkimuksen ulkopuolelle. (Gröndahl 2023.)

Ero, onko kyse tutkimuksesta vai taiteellisesta toiminnasta, voi lopulta ilmetä ainoastaan siitä, että tekijä itse ryhtyy tietoisesti tarkastelemaan omaa tekemistään esitettäväksi tarkoitetun teoksen sijaan, ja että tämä työ tapahtuu esimerkiksi tutkimuksellisessa kehyksessä. Teoksen luominen onkin enemmän oman tekemisen tutkimista, sen analyysiä ja reflektointia sekä pohdintaa oman työn suhteesta traditioon tai muihin teoksiin. Myös teoksen epäonnistuminen teos voi antaa tärkeää tietoa ja vastauksia kysymyksiin, jotka koskevat omaa työtä ja sen tekemistä. Kiteyttäen, taiteilija etsii ymmärrystä tehden ja tutkien eikä näitä ole aina mahdollista erottaa selkeästi toisistaan. (Gröndahl 2023.)

2.2. Vertaisoppijuus

Vertaisoppijuudella on pitkä tunnustettu historia oppimismekanismina. Se on mahdollisesti yhtä vanha kuin mikä tahansa yhteisöllisen oppimisen muoto. Sen voi käsittää pitävän sisällään kaikenlaisen yhteisössä tapahtuvan hierarkiattoman yhteisen oppimisen muodon, jolloin se voi olla kaikkea sattumanvaraisen "hoksaamisen" tai tietoisten sisällön opettamisen ja siirtämisen välillä. Omalla tavallaan lähes itsestään selvänä menetelmänä sitä onkin pidetty teoreettisesti mielenkiinnottomana, jolloin se on oppimisen mallina jäänyt aliteoretisoiduksi (Topping 2005.) Vertaisoppijuudella yleisesti tarkoitetaan oppimistilannetta, jossa ryhmäläiset ovat hierarkisesti samalla tasolla, tai hierarkiattomassa tilanteessa olevien oppijoiden oppimistilannetta, jossa keskinäisen avustuksen ja tukemisen avulla opitaan tietoja ja taitoja. (Topping 2005.) Täten se ei voi olla opettaja– tai ohjaajalähtöistä johdettua toimintaa, vaikka "ohjaaja-auttaja" omalla

toiminnallaan voi luoda oikeanlaisen toimintaympäristön onnistuneeseen vertaisoppijuustilanteeseen.

Ohjaaja-auttajan tärkein rooli onkin luoda kyselevä, itseohjautuva ja motivoitunut tila, jossa oppijat keskenään saavuttavat jonkin ennalta määrätyn tavoitteen. (Lebler 2008.) Näissä oppimistilanteissa ohjaaja-auttaja rooli on toimia ryhmäläisten apuna ja mahdollisena tietolähteenä. Taiteellisen ryhmän työskentely meidän tapauksessamme on lähes poikkeuksetta vertaisoppijuustilanne. Vertaisoppijuutta on usein sovellettu oppilaitoksissa edistyneimpien opiskelijoiden toimiessa ohjaajina, mallintaen tyypillistä opettaja-oppilas asetelmaa. Nykyään kuitenkin yhä useammin ajatellaan, että ohjaajan ja ohjattavan, tai oikeammin auttajan ja autettavan tasa-arvoisempi dialogi johtaa tehokkaampiin kognitiivisiin malleihin oppia, jolloin myös ohjaaja-auttajan lupa olla epävarma tai tietämätön suo hänelle lisämahdollisuuksia oppia. (Topping 2005; Lebler 2008). Tämä myös avaa luontevasti ovia vapaammalle dialogille, joka puolestaan lisää ryhmäläisten keskinäistä arvostusta sekä toisten mielipiteiden kuuntelua ja analysointia. Viime vuosina vertaisoppijuutta on käytetty monipuolisesti useissa eri oppiaineissa myös korkeakouluissa. Siitä on myös tehty esimerkiksi musiikinopetuksessa mielenkiintoisia projekteja ja julkaisuja (Lebler 2008). Erilaisia vertaisoppijuustilanteita luonnehtivat artikkelit (Hunter 1999; Topping 2005; Lebler 2008, Nielsen 2018) puoltavat tämän menetelmän käyttämistä taiteellisen ryhmän työskentelyssä sen luontaisesti dialogiin perustuvan ja yhteisöä vahvistavan luonteen vuoksi. Sosiaalisen kognitiivisen teorian mukaan vertaisoppijuus kasvattaa ryhmäläisten tehokkuutta organisoida ja arvioida omaa oppimistaan tavoitteiden saavuttamiseksi. (Nielsen 2018.)

Mistään taikakeinosta vertaisoppijuudessa ei kuitenkaan ole kysymys. Mikäli ryhmälle ainoastaan annetaan ryhmätehtäviä avaamatta vertaisoppijuuden menetelmiä ja käsitteitä, ei sillä todennäköisesti saavuteta haluttuja tuloksia. Riippuen ryhmän sisäisestä dynamiikasta, sen tiedostamisesta ja käsittelystä vertaisoppijuus voi olla osalle ryhmäläisistä myös negatiivinen kokemus. Ohjaaja-auttajalla on tässä suuri vastuu ja hän voi toiminnallaan vaikuttaa vertaisoppijuuskokemuksen onnistumiseen merkittävästi. Valitettavan usein

oppilaitosten tai työyhteisöjen vertaisoppijuustehtävissä muutama, tai jopa yksi ryhmäläisistä tekee kohtuuttoman suuren osuuden annetuista tehtävistä muiden ollessa passiivisia. Toinen epäonnistunut vertaisoppijuuden tapa on, että ryhmä jakaa tehtävät keskenään ja sen jäsenet tekevät annetut osatehtävät yksin kokonaisuuden saavuttamiseksi ilman varsinaista yhdessä työskentelyä. Tällöin yhteistä oppimista ei tapahdu. Onnistuneeseen vertaisoppijuustilanteeseen päteekin erittäin hyvin sanonta “kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa”. Tiedostavasti ja taitavasti käytettynä vertaisoppijuus voi kokemuksemme mukaan tukea taiteellisen tutkimuksen tekemistä ja projektien taiteellisen laadun paranemista. Se on myös oleellinen osa reflektiomatriisin tulkintaa. Entisten Poikien työskentelyssä vertaisoppijuus on merkittävin toimintamalli.

2.3. Taiteen tekemisen refleктоiva praktiikka

Taiteen tekemisessä reflektointi on keskeinen ja kumulatiivinen osa tekemistä ja oppimista. Se tuottaa tekijöilleen tietoa, jonka avulla voi tarkastella, analysoida ja muuttaa omaa taiteen tekemistään, sekä niiden kautta omia uskomuksiaan ja asenteitaan. Kriittinen reflektio edellyttää kyseessä olevan taiteenalan perinpohjaista tuntemista ja oman positionsa tuntemista suhteessa tähän taiteenalaan. (Ryan 2014, 1.) Nämä tiedot ja taidot taiteilija on hankkinut jonkin perinteen puitteissa. Perinteen, toisilta opittujen taitojen ja oman reflektoinnin pohjalta syntyy käytänteitä, jotka taiteilija havaitsee toimiviksi, ja jotka näin siirtyvät osaksi henkilökohtaista tekemistä sekä mahdollisesti osaksi perinteen jatkumoa. (Gröndahl 2023.)

Näiden käytänteiden kääntäminen kielelle tai reflektoinnin opettaminen voi osoittautua vaikeaksi. Taiteeseen liittyy aina elementti, joka jää sanojen tavoittamattomiin, eikä käänny kirjoitetun kielen merkeiksi. Tekemisessä on usein läsnä hiljainen tieto, joka liittyy siihen, että asiat tehdään intuitiivisesti jollakin tavalla. Gröndahlin (2023) mukaan ongelma hiljaisessa tiedossa on juurikin se, että se “ ikään kuin katoaa sanallisiin selityksiin”. Tutkimuksen kautta täytyy löytää keinoja saada tätä reflektiota näkyväksi.

Reflektion opettamiseksi on kehitetty erilaisia toiminnallisia menetelmiä, kuten roolipelejä tai strukturoituja keskusteluita, joissa hiljaista tietoa tehdään näkyväksi opetusryhmissä keskustellen. (Ryan 2014.) On käytetty myös dokumentaatiota, jossa taiteen tekemisen eri vaiheissa kerätään portfolioa ja/tai kirjallistetaan työskentelyprosessin eri vaiheita, jotka sitten avataan opetusryhmässä yhteisesti. (Millington & Doren 2019). Tällainen analyysi pakottaa ottamaan reflektion tavaksi omaa tekemistä.

Omalle taiteellisen työskentelymme reflektioimiselle ja tutkimiselle sopivin työkalu oli Danielle Treacyn ja Helena Gauntin (2020, 427) kehittämä reflektiomalli, joka on suunniteltu paitsi taiteilijoille reflektio-työkaluksi myös taiteellisen työskentelyn reflektoinnin opettamiseen taidekorkeakouluissa. Malli on kattava, ja siinä on selkeä rakenne ja teema, joka helpottaa oman taiteellisen työskentelyn kokonaisvaltaista tarkastelua. Malli on jaettu neljään teemaan ja niiden alajatkumoihin, jotka esitellään tarkemmin luvussa 6.

2.4. Hybridityöskentely

Taiteellinen työskentelymme, kuten myös tutkimuksemme tekeminen, on monipaikkaista ja usein hybridityötä. Olemme itse oma työnantajamme, mikä erottaa työskentelymme muodon esimerkiksi sellaisesta etätyöstä tai hybridityöstä, jossa työskentely tapahtuu työnantajalle tämän kanssa sovituin ehdoin. Luovassa työssä, jossa itse toimimme omana toimeksiantajanamme meidän ei tarvitse sopia työajasta kuin keskenämme.

Monipaikkaista työtä voidaan tehdä useammassa eri paikassa tieto- ja viestintäteknologian avulla. Työpaikat voivat olla yhtä hyvin kirjasto ja kahvila kuin työhuone ja kesämökki. Työjaksot voivat olla kestoiltaan vaihtelevia ja epäsäännöllisiä. Työtä tehdään ajallisesti ja paikallisesti siten kun se on kaikille osapuolille sopivinta. (Työterveyslaitos 2025.)

Vaikka hybridityö antaa joustavuutta työskentelyyn, on sillä myös haittapuolia. Luovilla aloilla ongelmat voivat olla teknisiä tai sosiaalisia. Etänä tehdyssä, musiikillisessa työskentelyssä tekniset haasteet liittyvät esimerkiksi latenssi-ongelmaan, joka vaikeuttaa yhteismusisointia ja kuorolaulamista. (Chen, Lin &

Wang, 2022.) Latenssi viittaa lyhyeen viiveeseen äänen kulussa, minkä voi poissulkea ainoastaan edistyneillä teknisillä ratkaisuilla. Teknisten ongelmien lisäksi etätyöskentelyssä jäävät puuttumaan sosiaalinen ja yhdessä tekemisen kokemus, joka on usein tärkeä osa taiteellista työskentelyä musiikki-yhteisössä tai ryhmässä. (Daffern, Balmer, & Brereton 2021.)

Sopivan mallin löytämisen lisäksi hybridityön onnistuminen voi riippua siitä, kuinka hyvin ryhmän jäsenet luottavat ja tuntevat toisensa, sekä työryhmälle sopivien digitaalisten alustojen löytämisestä ja käyttämisestä. (Chaudbury & Deng 2022.) Mitä enemmän ryhmä luottaa jäsentensä tekemään, itsenäiseen työskentelyyn, ja löytää työryhmälle sopivimmat tekniset keinot yhteistyön toteuttamiseksi, sitä tehokkaampaa ja luovempaa on hybridityöskentely.

3 TAPAUSTUTKIMUS: ENTISET POJAT

Sami Paavolan ja Osmo Hakosalon muodostama duo Entiset Pojat syntyi Kokkolassa vuonna 2017 Samin ja Osmon opiskellessa Centria Ammattikorkeakoulussa musiikkipedagogeiksi. Duo sai alkunsa Samin ja Osmon vapaasta jamisoittelusta ja soittokemian löytyessä helposti, päätös duo Entiset Pojat perustamisesta syntyi. Instrumentaatio duossa on laulu (Sami Paavola, Osmo Hakosalo), viulu (Osmo Hakosalo), kitara (Sami Paavola), huuliharppu (Sami Paavola).

Samilla on musiikkikoulutuksen lisäksi vahva teatteritausta, sekä käytännön työstä Vaasan teatterista, että opintoja draamapedagogiikasta (draamakasvatuksen aineenopettaja). Entisten Poikien esitykset muuttuivatkin nopeasti perinteisistä kansanmusiikkikonserteista selkeän draaman kaaren sisältäviksi kokonaisuuksiksi ja ne saivat mukaansa myös visuaalisia ja lavastuksellisia elementtejä. Tässä vaiheessa duo alkoi tietoisesti kutsumaan esityksiä *kansanmusiikkiteatteriksi*. Duo on tehnyt kaksi koko illan teosta (60 min) *Entiset Tiernapojat* ja *Kirje - Entiset Siirtolaispojat*. Kaksi muuta on valmistusvaiheessa. Näiden lisäksi duo on esittänyt useita perinteisempiä kansanmusiikkikonsertteja. Entisten Poikien perusohjelmisto koostuu suomalaisista perinnesävelmistä, mutta mukana on myös ruotsalaista, irlantilaista ja amerikkalaista perinnemusiikkia, jotka on käännetty suomeksi. Ohjelmistossa on myös jonkin verran omia sävellyksiä, jotka on tehty perinteiseen tyyliin. Kappaleiden sovitukset duo tekee yhdessä.

3.1. Hybridityöskentely

Duon syntyhetkestä asti oli selvää, että duon yhtyetyöskentely ei olisi tavanomaista, säännöllistä kokoontumista harjoittelemaan tai etsimään ja testaamaan yhdessä ohjelmistoa, sillä jäsenet asuivat eri paikkakunnilla Samin asuessa Vaasassa ja Osmo Helsingissä ja myöhemmin Oulussa. Duon

työskentelytavaksi muodostuikin nopeasti *hybridityöskentely*. Tässä tärkeimmät työvälineet olivat Google Driveen tehtävä yhteinen kirjallinen ja äänityksellinen materiaalin keräys ja luominen, sekä niiden kommentointi WhatsAppissa kirjoittaen ja keskustellen.

Jäsenet harjoittelevat pääsääntöisesti omia osuuksiaan yksin, mutta kun materiaalia on työstetty tahoillaan, duo kokoontuu muutamia kertoja vuodessa yhteen treeniviikonlopuiksi hiomaan teokset tai konserttiohjelmistot lopulliseen esityskuntoon. Entisten Tiernapojien ja Kirjeen valmisteluvaiheessa duo kokoontui useammin yhteen harjoittelemaan, mutta näissäkin teoksissa pääasiallinen taustamateriaalin kerääminen ja teosten luominen tapahtui Google Driven ja WhatsAppin välityksellä.

3.2. Teokset

Alla kuvailemme lyhyesti duon valmistuneet ja valmisteilla olevat teokset. Tarkemmin työt analysoidaan luvussa 5.

Duon ensimmäinen koko illan työ *Kirje - Entiset Siirtolaispojat* (2020) antoi duolle sysäyksen tarinallisempaan ja näyttämöllisempään kerrontaan. Se on ensimmäinen teos, jota voisi kutsua duon kansanmusiikki-teatteriksi. Kirje kertoo tarinan kahdesta 1900-luvun alussa Amerikkaan siirtolaiseksi lähtevästä ihmisestä, jotka kohtaavat lähtöpäivänä satamassa ja huomaavat pian joltakin unohtuneen matkalaukun, joka on täynnä kirjeitä.

Vuonna 2021 Duo haki Oulun Kaupungilta ja Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Pohjanmaan maakuntarahastosta apurahaa *Entiset Tiernapojat* teoksen valmistusta ja kiertuetta varten. Molemmat hakemukset saivat myönteisen rahoituspäätöksen ja duo alkoi valmistelemaan toista koko illan teosta *Entiset Tiernapojat*. Tämä teos pohtii perinteisen *Tiernapojat*-näytelmän väkivaltaisuutta ja raakuutta, osittain myös poikaporukoiden kiusaamisen kontekstissa ja sitä millaisia seuraamuksia sillä voi olla kiusaamisen kummallekin osapuolelle.

Amerikanskit -teoksen valmistelu aloitettiin 2022, ja sen ideana on luoda tarina amerikansuomalaisista siirtolaisista, jotka lähtivät Neuvostoliittoon rakentamaan

uutta tasa-arvoista maailmaa. Keskiössä on tositarina suomalaisesta sinfoniaorkesterista Petroskoissa. Aihe oli ja on varsin ajankohtainen, varsinkin Venäjän hyökkäyssodan alkaessa 2022. Valmistelevia töitä on tehty tutustumalla YLEn arkistomateriaaleihin ja valitsemalla kappaleita. Myös käsikirjoituksen valmistelu on aloitettu. Teoksen valmistuminen riippuu rahoituksen saamisesta.

Sotilaan Tarina -teoksen lähtökohta on kuvanveistäjä Kalle Nurmisen vastaavan niminen teos. Siinä kuvataan 24 figuurin kautta sotilaan elinkaari ja kiertokulku värväytymisestä taisteluihin, kuolemaan ja muodonmuutokseen enkelistä pommikoneeksi. Veistossarja itsessään muodostaa tarinan kehiksen. Musiikki ja dialogi kulkee veistossarjan tapahtumien mukaan täydentäen ja elävöittäen sitä. Teoksen suunnittelun aloimme opintojen alkaessa OAMK:lla 2023. Siihen on tehty osittainen käsikirjoitus ja sovitettu ja esitetty muutamia kappaleita. Tämä on myös ensimmäinen teos, jossa teemme taiteellista yhteistyötä muiden taiteilijoiden (Kalle Nurminen) kanssa ja tämän teoksen muoto tulee olemaan aikaisempia avoimempi ja improvisatorisempi esimerkiksi vierailevien taiteilijoiden ja yleisön osallistavuuden kautta. Tässä teoksessa isompi työryhmä asettaa lisää haasteita ja tuleamme käyttämään reflektiomatriisia tämän työn organisoinnin suunnittelussa.

3.3. Taiteellinen muoto

Duo aloitti perinteisenä musiikkiyhtyeenä, jossa pääinstrumentteina olivat kitara, viulu ja laulu. Ohjelmisto oli pääasiassa suomalaista kansanmusiikkia. Kansanmusiikissa esiintyvät laulut ovat usein erilaisten tarinoiden muodossa (esim balladit, arkkiveisut ja usein myös rekilaulut). Alun keikoillamme huomasimme myös itse tarinoivamme luontevasti kappaleiden välillä ja näiden asioiden yhdistelmästä syntyi ajatus rakentaa kokonaiseen esitykseen yhtenäinen draaman kaari jota tuetaan hahmoilla, improvisatorisella dialogilla ja yksinkertaisilla lavasteilla. Vaikka duon nimeä ei oltu suunniteltu erityisesti hahmoja silmälläpitäen, niin nimeksi muodostunut Entiset Pojat kutsui itsessään rakentamaan erilaisia tarinoita näiden alkeishahmojen ympärille. Tästä esimerkkeinä Entiset Siirtolaispojat tai Entiset Tiernapojat. Näin alkoi muodostua duomme taiteellinen muoto, jota kutsumme kansanmusiikkiteatteriksi. Meidän

käsitteemme kansanmusiikkiteatteri tarkoittaa esitystä, joka täyttää minimissään seuraavat neljä ehtoa

- Musiikki on pääsääntöisesti perinteisiä kansanmusiikkeja.
- Esityksessä on yhtenäinen draaman kaari ja jonkinlainen käsikirjoitus. Dialogin aiheet on kirjoitettu ja joitain tukivuorosanoja on, mutta suurelta osin dialogi on siihen hetkeen ja tunnelmaan improvisoitua
- Esityksessä on hahmot, eivätkä taiteilijat esiinny suoraan itsenään. Esimerkiksi meidän tapauksessa esiinnyimme osittain itsenämme, Entisinä Poikina, kuitenkin omaksuen jonkinlaisen tarinallisen hahmon (esimerkiksi Entiset Tiernapojat)
- Esityksissä on ennalta sovittu, visuaalinen ilme ja yksinkertainen lavastus.

Inspiraatiot esityksiin voivat tulla monista eri lähteistä: siirtolaisuudesta, vanhoista perinteistä, ajankohtaisista asioista tai vaikkapa yksittäisestä taideteoksesta, kuten Sotilaan Tarina. Itse esitykset pyrimme suunnittelemaan lavastuksineen niin, että esitys on helposti siirrettävissä eri paikkoihin. Tällöin lavastuksen on oltava kevyttä, kokoontaittuvaa tai muuten henkilöautolla siirrettävissä olevaa.

3.4. Työolosuhteet

Entiset Pojat ei ole ollut missään vaiheessa kummankaan yhtyeen jäsenen pääasiallinen työ, vaikka molemmat ovat musiikin ammattilaisia. Lisäksi duon jäsenet asuvat eri kaupungeissa. Motivaatio yhtyeen jatkamiselle on kuitenkin ollut aina suuri ja sen takia duo on joutunut tietoisesti pohtimaan, mikä olisi tehokkain ja molempien arkeen sopivin tapa tehdä töitä duon eteen. Itsenäinen työskentely yhdistettynä teknologisiin mahdollisuuksiin on tarjonnut väylän saada aikaiseksi taiteellisesti korkealaatuisia esityksiä, vaikka yhteistä aikaa samassa fyysisessä tilassa on ollut erittäin vähän.

Duon jäsenet ovat omissa töissään muualla tottuneet käyttämään sujuvasti erilaisia etätyöhön suunniteltuja teknologioita, kuten esimerkiksi Teams, Zoom,

Google Drive, WhatsApp, erilaiset tietokannat ja äänitysohjelmat, joten tällainen työskentely oli sujuvaa ilman erillistä opettelua. Tämä voisi muodostua esteeksi taiteellisille työryhmille ja onkin hyödyllistä yhdessä sopia etukäteen mitä työkaluja käytetään.

Projektien aluksi duo on aina pitänyt erityisen suunnittelupalaverin, jossa käydään läpi pääpiirteittäin taiteellinen sisältö, roolit, mahdolliset yhteistyökumppanit, erilaiset rahoituslähteet, viestintä/markkinointi ja aikataulu. Ensimmäisessä kokouksessa pyritään sopimaan myös ainakin ensimmäinen yhteinen treeniviikonloppu. Tästä alkupalaverista tehdään käynnissä olevan projektin ensimmäinen dokumentti. Sen jälkeen projektin kulku etenee orgaanisesti duon muiden velvoitteiden mukaan ja yksittäinen projekti voi olla pitkäänkin taustalla, kunnes sille löytyy esimerkiksi sopiva rahoitus tai joku muu kannuste saada se valmistumaan tiettyyn määräaikaan mennessä. Varsinainen työskentely on muodoltaan itsenäistä musiikin etsimistä, sovittamista ja sanoittamista, arkistojen tutkimista, joskus säveltämistä, lavasteiden hankintaa ja valmistusta, Teams- tai WhatsApp-keskusteluja ja siinä omien äänitteiden ja ideoiden vaihtamista.

Vaikka teemme suurimman osan töistä yksin kotoamme käsin, on huomioitavaa, että duomme kohdalla varsinaisen taiteellisen työn on tapahduttava yhdessä samassa tilassa Entiset Pojat duona.

4 PRAKTIIKKA JA METODIT

Tässä luvussa käymme läpi opinnäytetyömme kannalta keskeisimmät menetelmät ja pohdimme, miten sovellamme niitä Entisten Poikien työskentelyyn ja töiden analysointiin.

4.1. Opinnäytetyön metodit

Koska opinnäytetyömme tarkoitus oli rakentaa pedagoginen työkalu, konsepti, reflektiomatriisin käyttö monipaikkaisen työskentelyn avulla taiteellisen ryhmän työskentelyyn, opinnäytetyötämme voidaan pitää kuuluvan toimintatutkimuksen piiriin. (Stringer 2008; Heikkinen, Huttunen & Moilanen 1999.) Toimintatutkimus on pedagogiikan tutkimuksessa yleinen soveltavan tutkimuksen menetelmä, eroten merkittävästi perustutkimuksesta. Yksinkertaistettuna, perustutkimuksen tavoitteena on havainnoida ja selittää maailmaa tuottamatta siihen muutosta, on toimintatutkimuksen lähtökohtana ajatus muutoksen on tarpeesta. Tällöin itse muutoksella on erilaisia päämääriä, ja sitä voi myös tutkia. Tyypillisesti tapaustutkimus on monimenetelmäistä. (Stringer 2008; Heikkinen ym 1999.)

Tässäkin työssä tapa tiedon tuottamiseen oli moninainen. Donald Schönin (1984) esittää, että esimerkiksi luovan työn tekijät, kuten taiteilijat ja opettajat tuottavat käytännön työssään heikosti teorisoitua ja osittain hiljaista tietoa. Hiljaisella tiedolla (tacit knowledge) tarkoitetaan tietoa, osaamista ja menetelmiä, joita on vaikea puhe sanoiksi tai siirtää suoraan toiselle. Erona eksplisiittisestä tiedosta, hiljainen tieto ohjaa toimintojamme taustaprosesseissa. Se on usein sisäistettyä ja kontekstisidonnaista vaikuttaen tiedostamatta päätöksentekoon, intuitioon ja asiantuntijuuteen ollen näin äärimmäisen keskeistä ammattilaisen työnkuvulle. (Polanyi 2009.) Tätä ammattiosaamiseen liittyvää hiljaista tietoa ja osaamista ei voida oppia lähtökohtaisesti teoreettisesti, vaan käytännön kautta hankitut menetelmät, rutiinit ja intuitio ovat olennainen osa tiedon ja osaamisen karttumista. Schönin suuri merkitys on edellä kuvatun hiljaisen tiedon tuottamisen validointi reflektiivisen praktiikan kautta. Tämä oli olennaista myös oman opinnäytetyömme prosesissa ja töidemme analyysissä, sillä reflektiomatriisin

kautta luotavan konseptin kehittäminen tuottaa opinnäytetyössämme reflektion kautta uutta tietoa. Refleктоimme työssämme omia kokemuksiamme muusikoina, musiikkipedagogeina ja kokemuksiamme ja kehitystyötämme Entisten Poikien eri taiteellisten projektien aikana. Lisäksi reflektion kohteena oli luonnollisesti kokonaisvaltaisen kokemuksemme pohdinta opinnäytetyötä kirjoittaessamme. Tässä reflektiomatiisi toimi tehokkaana apuvälineenä.

Opinnäytetyössämme käytetyt menetelmämme ovat pääpiirteittäin laadullisia (Sarajärvi & Tuomi 2017), omaten monia yhtymäkohtia laadullisen perustutkimuksen menetelmiin.

4.2. Entisten Poikien työskentelyn analysointi

Tässä tutkielmassa tutkimme luvussa 3 esiteltyjen Entisten Poikien teosten valmistamisessa muodostunutta praktiikkaa, tapaamme toimia taiteellisena työryhmänä tai työparina taiteellisen prosessin aikana. Jäsennämme ja analysoimme työskentelyämme taiteellisen yhteisön työskentelyn reflektointiin tarkoitetulla reflektiomatriisilla hahmottaaksemme paremmin taiteellisen työskentelymme tapaa työparina.

Taiteellisen tutkimuksen kohteet voivat olla esityksiä, teoksia, työjaksoja, luonnoksia tai suunnitelmia. Nämä taiteen praktiikan muodot ja vaiheet tuottavat materiaalia kuvien, tallenteiden, tekstien, objektien tai teosten muodossa, tai sitten niistä tehtävät tallenteet tai dokumentaatio voivat muodostaa aineistoa taiteelliselle tutkimukselle. Osa tutkimuksesta tapahtuu kuitenkin aina praktiikan sisällä teosta valmistettaessa, joten kyse ei ole aina suorasta jaosta aineiston ja analyysiin välillä. (Suoranta & Vaden 2014, 16.)

Taiteellinen työskentelymme on jokaisessa projektissa pitänyt sisällään myös esityksen valmistusta varten tehtyä tutkimusta ja reflektointia. Tämä kuitenkin on eri asia kuin tämä opinnäyte, jossa tutkimme ja refleктоimme työskentelyämme. Taiteellisen teoksen valmistamisessa on tyypillistä aiheen tutkimus ja reflektio, liikkuminen taiteellisen kehyksen sisällä kokeilun ja pohdinnan kautta, mutta opinnäytteemme tarkoitus on altistaa tämä taiteellinen työskentelymme tapa reflektiomatriisin kautta tarkasteltavaksi.

Seuraava luku esittelee lähemmin projektit, joita tulemme analysoimaan reflektiomatriisin avulla. Tässä kirjoittamamme on siis käsitettävä, mahdollisine taiteellisen työskentelyn sisällä tapahtuvine reflektioinemme mukaan lukien, dataksi, jota tämä tutkimus käyttää. Kuvaamme teosten alkuajatusta, motiivia, syntyä, tavoitteistamme ja toteutuksesta analysoimatta niitä liikaa tässä vaiheessa.

Nämä neljä erilaista esitystä valittiin analyysin kohteeksi siksi, että ne kuvaavat monipuolisesti Entiset Pojat duollemme muodostunutta omaa tekemisemme tapaa sekä yhteistyöskentelyä muiden eri taiteenalojen edustajien kanssa. Ne ovat myöskin esityksiä, jotka ovat eri kohdassa taiteellista prosessia: osa projekteista on jo esitetty yleisölle useamman kerran tai demoesityksenä, yksi on rahoitusta vailla toteutusvalmiina ja yhdessä taiteellinen työskentely on vielä käsikirjoittamis- ja materiaalin keräämisvaiheessa. Teoksissa on myös eriateisia yhteistyökuvioita muiden tekijöiden kanssa. Seuraavaksi kuvaamme jokaisen teoksen tematiikkaa ja taiteellista toteutusta omasta taiteilijan näkökulmastamme.

Jokainen teos on sisältänyt sekä etukäteistyötä, tutkimusta ja villiä ideointia, etätyötä, monipaikkaista työtä ja lähityöskentelyä.

5 TYÖT

Tässä osiossa esittelemme tutkimuksen kohteena olevat työmme, niiden syntyhistorian, niissä käsiteltävät teemat ja sisällön sekä teoksille tekijöinä asettamamme tavoitteet.

5.1 Kirje - Entiset Siirtolaispojat (2020)

Ensimmäinen taiteellinen koko illan projektimme oli *Kirje - Entiset Siirtolaispojat*. Siirtolaispojat on tarinallinen kertomus, väläys matkasta kohti Amerikkaa 1900-luvun alussa. Tarina on fiktiota, mutta perustuu todelliseen historialliseen kontekstiin. Tapahtumapaikka on laiva, jolla matkaajat, entiset siirtolaispojat, ovat.

Dramaturgisesti teoksessa on rinnakkain kaksi tarinaa. Ensimmäinen on näiden matkalla olevien miesten tarina. Siinä he käsittelevät musiikin avulla omia tunteuksiaan, kuten koti-ikävä ja toisaalta heitä odottavaa, uutta maailmaa ja matkaa sinne. Toinen tarina ovat kirjeet, jotka käsittelevät avioparin elämää kahdella mantereella. Nämä kirjeet ovat peräisin hylätystä, laivalta löytyneestä paketista, jonka siirtolaispojat ovat pitkästyneinä matkanteosta ja uteliaisuuttaan avanneet. Paketin sisältö ovat aviomiehen vaimolleen Amerikasta lähettämät avatut kirjeet. Miehet lukevat näistä kirjeistä ääneen katkelmia, joiden kautta hahmottuu yksi niistä todellisuuksista, joita siirtolaisuuden aikaan elettiin, elo avioparina kahdella mantereella. Tätä tarinaa miehet peilaavat myös musiikillaan, kirjeistä tulee laulun aiheita. Tarinassa on avoin lopetus: paketista löytyy yksi avaamaton kirjekuori, joka on osoitettu aviomiehelle Amerikkaan. Miehet avaavat kirjeen ja se paljastuu erokirjaksi, vaimo haluaa miehestään eron, eikä ole tulossa tämän perässä Amerikkaan. Siksi hän lähettää kaikki miehen kirjoittamat kirjeet tälle.- Nyt matkaajien harteille jää pohdinta: viedäkö paketti vastaanottajalleen vai ei. Tähän Siirtolaispojat -tarina päättyy.

Tarinan musiikki on suomalaista perinnesäveltäystä sekä anglo-amerikkalaisia käännöskappaleita. Käännöskappaleiden tarkoitus on heijastella sulautumista

vastaanottavaan kulttuuriin. Kaikki käännökset ovat meidän tekemiä ja ne liittyvät miesten tarinaan siten, että he lähtevät Amerikkaan tienaamaan näillä lauluillaan.

Vaikka tarina on fiktiivinen, olemme hakeneet siihen vaikutteita tutkimalla siirtolaisuuteen liittyviä teemoja eri lähteistä. Näitä ovat esimerkiksi Siirtolaisinstituutti, Yleisradion tuottama materiaali, pro-gradu -tutkielmat sekä tilastot. Tämän tutkimustyön avulla teoksen teemoiksi ovat hahmottuneet siirtolaisuuden lisäksi koti-ikävä, rakkaustarina sekä ulkopuolisuus.

Tutkimustyön lisäksi teos on edellyttänyt käsikirjoittamista, sovittamista, kääntämistä, näyttelijän työn harjoittelua, ohjaamista, markkinoinnin suunnittelua ja lavastuksen sekä puvustuksen suunnittelua ja toteutusta. Varsinainen taiteellinen työskentely siis lomittuu tässäkin teoksessa käytännön tekemiseksi, mikä on leimallista meidän tavallamme toimia.

5.2. Entiset Tiernapojat (2021)

Entiset Tiernapojat esityksen ideoimme ja toteutuimme vuonna 2020 ja 2021. Meitä kiehtoi ajatus tehdä esitys, joka pohjautuu Tiernapojat näytelmään jollakin tavalla. Tiernapojat on erityisesti Pohjois-Pohjanmaalla ja Oulun seudulla esitettävä näytelmä, joka periytyy vanhoista keskiaikaisista mysteerinäytelmistä (Kotimaisten kielten keskus, 2025). Aikojen saatossa mysteerinäytelmien kymmenistä hahmoista on karissut suurin osa ja jäljelle on suomalaiseen perinteeseen jäänyt neljä nykytiernapojissa esiintyvää hahmoa : Kuningas Herodes, Murjaanien Kuningas, Knihti ja Mänkki, eli tähtipoika. Tämä henkilökato on osittain tehnyt näytelmästä epäloogisen ja tapahtumiltaan sekavan.

Näytelmä on viime vuosina saanut huomiota 'blackface' -ilmiön tiimoilta, joka liittyy näytelmässä erään roolihenkilön naaman mustaamiseen. Lisäksi näytelmä on itsessään Raamatullisesti erittäin julma virtaan heitettyine vastasyntyneine poikalapsineen ja Murjaanien Kuninkaan nöyryyttämiseen ja kiusaamisineen, eikä näistä teemoista, hämmästyttävä kyllä, oikeastaan keskustella näytelmän yhteydessä sen enempää. Voisi jopa ajatella, että onko tämä sovelias näytelmä alakoululaisten esitettäväksi, kuten Oulussa on tapana tehdä. Tämä teoksen

saama huomio, sekä itse teoksen sisältö muodosti mielestämme kiinnostavia ristiriitoja, nykyisyyden perinteen ja vastaanoton perusteella.

Tavoitteenamme oli luoda esitys, joka pohjautuu vanhaan traditioon uudella tulkinnalla ja kriittisellä näkökulmalla nostaten esille myös alkuperäisessä näytelmässä olevia ilmeisen hyväksytyjä, kristinuskoon kuuluvia väkivaltaisuuksien ja kiusaamiseen liittyviä teemoja.

Kansanmuusikoina meitä kiinnosti liittää mukaan perinnemusiikkia, jonka tehtävä näytelmässä oli sivuta teemoja, joita näytelmän tapahtumista voisi mielestämme aikuisen silmin nostaa esiin. Samalla laulut muodostivat kukin oman pienen tarinansa, joka oli kuitenkin liitettävissä näytelmästä omassa tulkinnassamme nousseisiin teemoihin. Tästä esimerkkinä toimi P. Mustapään runo, Sun Haltuus (LIITE 1), jonka sävelsimme näytelmään kuvaamaan paatuneiden Kuningas Herodeksen ja Knihdin karua pakoa menneisyyden teoistaan.

5.3. Entiset Amerikanskit (valmisteilla)

Kolmas taiteellinen projektimme on valmisteluvaiheessa. Se kantaa nimeä *Entiset Amerikanskit*. Amerikasta Neuvostoliittoon muuttaneita suomalaistaustaisia siirtolaisia kutsuttiin Amerikanskeiksi. Innostuksen työ sai osittain nykypäivän maailmantilanteesta, sekä ajanjaksosta, jolloin Amerikkaan siirtolaiseksi lähtevät muuttivat Neuvostoliittoon paremman elämän perässä. Tarinan juoni on ote historiallisesta yksityiskohdasta, se on tragedia petroskoilaisen suomalaisen sinfoniaorkesterin tuhosta Stalinin vainoissa, joka tuli Amerikasta Petroskoihin Neuvostoliittoon 1930-luvun alussa. Orkesterille kävi todellisuudessa huonosti. Lähes kaikki soittajat teloitettiin Stalinin vainoissa (Yleisradio, 2020.)

Aihe on ajankohtainen, ja siitä on tehty taiteellisia teoksia viime vuosina muutenkin, muunmuassa Stalinin vainoja -hanke (Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2025.) sekä Haavemaa -hanke, joka tutkii siirtolaisten musiikkia (Taideyliopisto, 2025.)

Tarina koskettaa meitä myös muusikoina, mistä syystä tarinassa oma roolimme on olla tuntemattomia muusikkoja, ei orkesterin jäseniä, mutta muusikoita, joiden mielestä tämä historiallinen tarina täytyy tulla kerrotuksi. Emme ole siis varsinaisia henkilöitä tarinassa, vaan muusikko-kertojahahmoja. Tätä voisi verrata antiikin Kreikan eppisten näytelmien kertoja hahmoihin. Tärkeänä tutkimuskohteena Entisissä Amerikanskeissa ovat amerikansuomalaiset siirtolaismuusikot, kuten esimerkiksi Arthur Kylander ja Leo Kauppi. Esitys on valmisteluvaiheessa. Siihen on tehty taustatöitä, valittu jo useita kappaleita ja osa käsikirjoituksesta on jo valmis.

5.4. Sotilaan Tarina (valmisteilla)

Sotilaan Tarina on saanut innoituksensa nykyisestä maailmantilanteesta ja sodan läheisyydestä ja toisaalta sen turhuudesta. Työn suurimpana inspiraationa toimi taiteilija Kalle Nurmisen pieneistosten sarja *Sotilaan Tarina*. Tässä teoksessa on sarja figuureja, jotka kronologisesti esittävät sotilaan tien värväyksestä taisteluihin, kuolemaan, hautaan, kuolemasta ylösnousemukseen enkeliksi ja siitä muuttumisen pommikoneeksi.

Teos on tarkoitus toteuttaa usean eri taiteenlajin artistivierailijan kanssa, joista kukin saa valita oman kohtauksena, oman figuurin sotilaan tarinan aikajanalta, ja luoda siihen haluamansa kohtauksen. Tämä on ensimmäinen laajemman tuotantoryhmän kanssa suunnittelema teos.

Teos on vielä alkuvaiheessa. Pääpiirteinen suunnittelutyö on tehty ja joitain mahdollisia kappaleita on valittu työhön mukaan. Olemme kuitenkin tehneet teokseen jo yhden kohtauksen. Teimme opintojen aikana käännöksen irlantilaiseen kansanlauluun *Mary and the Soldier* (Neito ja sotilas). Tämä sijoittuu *Sotilaan Tarinan* alkupään värväysvaiheeseen.

Tämä on myös ensimmäinen projekti, johon voimme jo suunnitteluvaiheessa käyttää reflektiomatriisia. Haimme projektille apurahaa Suomen Kulttuurirahastosta 2024, mutta emme saaneet. Teos toteutetaan, kun saamme siihen rahoituksen.

6 REFLEKTIONMÄTRIS

Tämä luku esittelee teoksemme analysoinnissa käyttämämme reflektiomatriisin. Ensimmäisessä alaluvussa esittelemme jokaisen teeman jatkumoiheen, toisessa analysoimme taiteellisen työskentelyn tapaamme eri teoksissamme.

6.1. Reflektiomatriisin esittely

Gaunt ja Treacy (2020, 427) ovat kehittäneet taiteellisen työn reflektointimatriisin analysoimalla eri taiteenlajien taiteelliseen työskentelyyn liittyvää kirjallisuutta. Tämän analyysin pohjalta he ovat johtaneet neljä teemaa, jotka ovat tyypillisiä taiteellisen ryhmän (jatkossa ryhmä) yhteistyöskentelyn prosesseissa. Taulukko havainnollistaa kunkin teeman sisältöä jatkumoilla, ääripäillä, joiden avulla ryhmä voi pohtia mihin kohtaan jatkumoa he asettuvat. Taulukko on kehitetty työkaluksi taiteellisen ryhmätyöskentelyn reflektointiin ja sen opettamiseen korkeakoulussa.

On tärkeä todeta, että teemat ja niiden alla olevat jatkumot ovat osin päällekkäisiä ja liittyvät saman tarkasteltavan asian eri puoliin. Eri teemojen välillä on siis ristiinviittausta ja vuorovaikutusta, kuten tässä luvussa käy ilmi. Matriisi ei myöskään itsessään anna vastauksia siihen, miten taiteellista ryhmätyöskentelyä pitäisi toteuttaa, vaan sen tarkoitus on olla väline, jonka avulla ryhmä voi reflektoida omaa työskentelyään tai kehittää reflektointitaitojaan. Taulukko on suunniteltu siten, että sitä voi hyödyntää eri taiteenlajeissa.

Gauntin ja Treacyn (2020, 427) taulukon (taulukko 1) neljä teemaa ovat: 1) tavoite ja visio 2) resurssit: ihmiset, materiaalit, prosessin rakenne ja konteksti, 3) johtajuus sekä 4) viestinnän ja yhteistyön laatu. Näiden teemojen alle sijoittuvat jatkumot käsittelemme tässä luvussa kohta kerrallaan. Käytämme taulukkoa 1 viitteellisenä ohjeena oman reflektiivisen praktiikkamme luomiseen, jonka esittelemme alla. Jatkumoiden otsikot ja teemat on vapaasti käännetty suomeksi suoraan taulukosta 1. Artikkelin kirjoittajien tarkemmin määrittelemät jatkumot ja kontekstit voi käydä lukemassa suoraan itse artikkelista. Koemme, että artikkelin

kohderyhmä ja eri taiteenlajien edustus on niin laaja, että saamme kohdennettua reflektiomatriisin tehokkaammin jos esittelemme sen suoraan omien kokemustemme kautta. Siten teemat ja jatkumot ovat suoraan artikkelista, mutta niiden tulkinta ja sovellus tulevat tämän työn kirjoittajilta.

TAULUKKO 1. Reflektiomatriisi.

<p>1. Purpose and Vision</p> <p><i>Maintaining tradition (artistically/socially) ↔ Creating something new (artistically/socially)</i></p> <p><i>Focus on product and performance values ↔ Focus on process and learning/development values</i></p> <p><i>Planned goals ↔ Emergent goals</i></p> <p><i>Individual goals/motivation ↔ Shared goals/motivation</i></p> <p><i>Short-term goals ↔ Long-term goals</i></p>
<p>2. Resources: people, materials, working structure, and context</p> <p><i>Duo ↔ large ensemble with conductor/director</i></p> <p><i>People from one discipline, culture, ability level ↔ People from diverse disciplines, cultures, ability levels</i></p> <p><i>People coming together for the first time in one-off session ↔ People working together regularly over years</i></p> <p><i>Working from notation (score/text, etc) ↔ Composing, improvising, making/devising</i></p> <p><i>Existing skills and predetermined/familiar working structures ↔ Emergent skills working structures</i></p> <p><i>Familiar contexts and ways of engaging with them ↔ New contexts, and ways of working with them</i></p>
<p>3. Leadership</p> <p><i>Single authoritative leader ↔ Fluid distributed leadership</i></p> <p><i>Coordinating solo contributions and individual expression ↔ Facilitating collective voices and collaborative making</i></p> <p><i>Engaging in negative conflict ↔ Embracing conflict and its creative possibilities</i></p> <p><i>Hierarchy dependent on perceived talent ↔ democracy</i></p> <p><i>Managing familiar practices and established abilities ↔ Managing new processes, risky, out of comfort zone</i></p>
<p>4. Qualities of interaction</p> <p><i>Disconnection and fear of others ↔ Trust, mutual respect, intimacy and shared vulnerability</i></p> <p><i>Surface listening, one-way transmission of ideas ↔ Embodied listening and attunement, mutual learning</i></p> <p><i>Power dynamics, feedback and reflection restrict the creative process ↔ Power dynamics, feedback and reflection facilitate the creative process</i></p>

Teema 1, Tavoite ja Visio

Jatkumo 1: *Tradition ylläpitäminen ↔ uuden luominen*

Tämän teeman alla olevat jatkumot liittyvät ryhmän työskentelyn tavoitteeseen ja visioon. Jatkumon 1, tradition ylläpitäminen taiteellisesti ja/tai sosiaalisesti ↔ jonkin uuden luominen taiteellisesti ja/tai sosiaalisesti¹ ääripäät liittyvät kiteyttäen siihen, onko ryhmän tarkoitus esittää tai toteuttaa jo olemassa oleva teos vallitsevan tradition puitteissa sille ominaisessa sosiaalisessa kontekstissa, vaiko luoda jotain täysin uutta. Tradition ylläpitämisessä voisi olla kyse tunnetun klassikkoteoksen esittäminen tavanomaisessa tilanteessa, teatterissa tai konserttialissa, jossa esiintyjien tai yleisön roolit ovat konventionaaliset. Toisessa ääripäässä voisivat olla esimerkiksi yleisöä osallistavat teokset ja eri taiteenlajeja uudella tavalla yhdistelevä uusi tekemisen muoto.

Jatkumo 2: *Fokus tuotoksessa ja sen taiteellisessa laadussa ↔ prosessissa ja oppimisessa*

Tämä jatkumo laittaa ryhmän pohtimaan työskentelyn tarkoitusta: onko tähtäin taiteellisessa lopputuloksessa vaiko prosessissa? Jälkimmäisessä ryhmän pääasiallinen tarkoitus on olla jonkinlainen oppimisympäristö, joka liittyy ryhmän toiminnan kehittämiseen ja tutkimiseen, eikä valmis esitys ole tällöin työn pääasiallinen tarkoitus.

Jatkumo 3: *Suunnitellut tavoitteet ↔ prosessissa syntyvät tavoitteet*

Tämä jatkumo kuvaa sitä kuinka tarkasti ryhmä pitäytyy etukäteen sovituihin tavoitteisiin, vai onko ne tarkoitus löytää prosessiin aikana. On tärkeä ymmärtää, että jatkumo määrittelee ääripäät. Ryhmän toiminta voi edustaa puhdasta ääripäätä, tai sitten olla lähempänä jompaa kumpaa päätä. Esimerkki prosessissa aikana syntyvistä tavoitteista voisivat olla erilaiset tekniset innovaatiot tai taiteenaloja yhdistelevät, kokeilevat teokset, joissa tavoitteet syntyvät prosessin aikana näiden ehdoilla.

¹ Jatkumoiden suomennokset ovat omiamme.

Jatkumo 4: *Henkilökohtaiset tavoitteet/motivaatio ↔ jaetut tavoitteet/motivaatio*

Paitsi että ryhmätyö jo sinällään vaatii jonkinlaisen jaetun kollektiivisen tavoitteen jäsenten kesken, voi jokaisella jäsenellä olla myös henkilökohtaiset tavoitteensa ja motivaationsa työskentelyssä. Mikäli jonkin jäsenen henkilökohtainen tavoite alkaa hallita tekemistä, voi tämä aiheuttaa ongelmia toiminnassa. Jos ryhmä kuitenkin päättää etukäteen, että näin tapahtuu, toteutamme yhden henkilön tavoitteen, voi työskentely olla onnistunutta ja mielekästä. Tästä esimerkki voisi olla opiskelijan tutkintokonsertti, jossa häntä säästävän ryhmän tarkoituskin palvella tutkintoa suorittavaa henkilöä ja hänen henkilökohtaista tavoitettaan.

Jatkumo 5: *Lyhyen tähtäimen tavoitteet ↔ pitkän tähtäimen tavoitteet*

Ryhmän taiteellinen työskentelyllä voi olla lyhyt, yhden teoksen loppuunsaattamiseen liittyvä tavoite, minkä jälkeen ryhmä hajoaa, tai sitten tarkoitus on kehittää esimerkiksi sarja teoksia tai esityksiä, joissa toistuu sama ryhmän tavoite.

Teema 2, Resurssit: ihmiset, materiaalit, prosessin rakenne ja konteksti

Jatkumo 1, *Duo ↔ iso ryhmä johtajineen*

Jatkumo 1 aloittaa matriisin toisen teeman, resurssien, avaamisen tekijöiden määrällä. Kahden hengen duona työskenneltäessä monet eri teemojen alla olevat jatkumot yksinkertaistuvat, sillä tehtävien resursointi ja taustojen yhteensovittaminen on oletettavasti yksinkertaisempaa ja selkeämpää kuin suuressa ryhmässä, jossa taustatekijöiden runsaus voi vaatia enemmän pohdiskelua ja resurssointia.

Jatkumo 2: *Ihmiset samalta taiteenalalta, kulttuurista, osaamistasolta ↔ ihmiset eri taiteenaloilta, kulttuureista, osaamistasoilta*

Tekijöiden määrä, heidän taiteellinen kompetenssi ja kulttuuritaustan yhteensovittaminen vaikuttaa oletettavasti kaikkiin teemoihin, koska ilman tekijöitä teosta ei ole, ja matriisin tarkoitus on nimenomaan auttaa tekijöitä

pohtimaan ja kartoittamaan erilaisia työskentelyyn vaikuttavia asioita ennen, työskentelyn aikana ja sen jälkeen. Jokainen yksilö tuo ryhmään oman kokemusmaailman ja taitonsa, ja työskentelyn onnistumisen kannalta tämän resurssin on tekemisen pohjalla.

Jatkumo 3: Ennestään toisilleen vieraat tekijät työskentelevät kertaluontoisesti ↔ säännöllisesti vuosien ajan yhdessä työskentelevät tekijät

Tämä jatkumo tuo tekemiseen tekijöiden ja heidän pysyvyyden näkökulman. Esimerkki toisilleen vieraista tekijöistä voisivat olla esimerkiksi kesäteatterit, joissa tekijäjoukko voi samojen puitteiden alla vaihtua joka kesä. Organisaatio on olemassa, mutta tekijöiden joukko vaihtuu alati.

Jossain tämän jatkumon keskivaiheilla taas voisivat olla ammattiteatterit ja siellä vierailevat näyttelijät, jotka työskentelevät projektikohtaisesti yhdessä vakinaisen henkilökunnan kanssa, jolloin tällä asetelmalla voi olla vaikutus ryhmän työskentelyyn. Toistensa kanssa usein yhdessä työskenneillä tekijöillä on pitkäkestoinen tuntemus toistensa tavasta tehdä töitä, jolloin dynamiikka on hienompaa kuin kertaluontoisesti toisille vieraiden tekijöiden ensimmäinen yhteistyö. Toisaalta taas tällöin ryhmä saattaa helpommin synnyttää jonkinlaista uutta ilmaisua, koska tilanne on kaikille uusi ja ennalta tuntematon.

Jatkumo 4: Työskentely olemassa olevan materiaalin pohjalta ↔ säveltäminen, improvisaatio ja esityksen laatiminen

Tämä jatkumo ohjaa ryhmän pohdintoja kohti sitä materiaalia, jolle esitys rakentuu. Kyseessä voi olla kirjoitetun tai sävelletyn materiaalin pohjalta työskentely tai aloittaminen työtavasta, kuten esimerkiksi improvisaatiosta, tai sitten esityksen laatiminen vaikkapa pelkästä konseptista, yksittäisestä ideasta tai katkelmasta. Laatiminen viittaa sanaan *devising*, joka liittyy usein teatteriin, mutta sen ulkopuolella voi tarkoittaa "taitoa tehdä jotain olemassa olevien olosuhteiden puitteissa, suunnittelemista, juonimista, järjestämistä ja ohimennen keksimistä" (Heddon, Deirdre & Milling, 2006, 2). Jatkumolla liikkuminen näiden

ääripäiden välillä voi tarkoittaa jotain välimuotoa, joka voisi vaikkapa yhdistellä erilaisia tekstejä, kappaleita jonkin teeman tai konseptin alle.

Tämäkin jatkumo lomittuu muiden teemojen kanssa, sillä se saattaa tarkoittaa tekijöiden taitotason sovittamista haastavaan orkesteri kappaleeseen, tai vaikkapa teeman yksi ryhmän tavoitteiden asettamista.

Jatkumo 5: Olemassa olevat taidot ja etukäteen määritelty ja tuttu työskentelyn rakenne ↔ syntyvät taidot ja työskentely rakenteet

Jatkumo 5 viittaa tietoisiin päätöksiin, jotka ryhmä tekee ennen kuin aloittaa teoksen parissa työskentelyn. Tämä jatkumo lomittuu edellä käsitellyn toisen jatkumon kanssa, ihmiset eri taustoista ja taitotasolta, mutta käsitämme tämän jatkumon siten, että jatkumo 2 on jo tässä kohtaa otettu huomioon.

Tämä jatkumo liittyy vahvasti myös ensimmäiseen teemaan, ryhmän työskentelyn tarkoitukseen ja päämääriin. Valitsemalla devising -metodin, työskentelyn rakenteet ja sen vaatimat taidot muodostuvat vasta tekovaiheessa sen ehdoilla. Prosessin aikana saattaa muodostua uusia taitoja, joita esitys ja sen rakenne vaatii, jolloin työskentely sijoittuu selvästi jatkumon viisi oikeaan ääripäähän. Vastakohtana tälle voisi olla tuttujen kappaleiden soitto epämuodollisessa yhteissoitossa, mikä ei vaadi etukäteisvalmisteluja taitojen ja tapahtuman rakenteen suhteen. Tällöin kaikki on jo etukäteen määritelty, ja rakenne ja ryhmän toimintatapa on kaikille etukäteen tiedossa.

Jatkumo 6: Tutut kontekstit ja niissä toimiminen ↔ uudet kontekstit ja niissä toimiminen

Tämä jatkumo haastaa ryhmää pohtimaan tekemistään esimerkiksi siinä tapauksessa, että teos viedään kokonaan uuteen tilanteeseen ja kontekstiin, ulos alkuperäisestä esitys paikastaan. Voisi ajatella, että tämä askel voi olla suuri esimerkiksi sinfoniaorkesterille, joka viedään ulos tavanomaisesta esitystilasta. Jos kyseessä on taas kiertävä teatteriseurue, joka on tottunut muuttuviin

olosuhteisiin erilaisten esiintymispaikkojen suhteen, ovat uudet kontekstit ja niissä toimiminen enemmän sääntö kuin poikkeus.

Teema 3, Johtajuus

Matriisin 3 teema on ytimekkäästi otsikoitu sanalla "Johtajuus". Teeman alle liittyvät jatkumot ohjaavat ryhmää pohtimaan sitä, millä tavoin johtajuus ryhmässä määräytyy, kenellä on valta tehdä työskentelyä koskevat päätökset.

Jatkumo 1, *Yksi autoritäärinen johtaja ↔ vaihtuva, jaettu johtajuus, vertaisoppijuus*

Ensimmäisen jatkumolla valta on joko yhden henkilön käsissä tai sitten toimintatapa perustuu siihen, että johtajuus vaihtuu jäsenten kesken jollakin menettelytavalla. Hyvä esimerkki vaihtuvasta tai jaetusta johtajuudesta voisi olla vaikkapa workshop -tyyppinen työskentely pysyvässä ryhmässä, jossa jokainen ryhmän jäsen ottaa vuorollaan vetovastuun tekemisen ohjaamisesta joko yksin tai yhdessä toisen ryhmän jäsenen kanssa. Tässä toimintatavassa toteutuu vertaisoppijuus, eli opimme toisiltamme. Tällöin koko ryhmän visio ja tarkoitus on olla ryhmä, joka on samalla oppimisympäristö. Tämä viittaa suoraan teemaan 1, jossa käsiteltiin yhteisiä päämääriä ja sitä, mihin prosessi keskittyy. Johtajuus näkökulmasta täytyy kuitenkin pohtia sitä, miten päätöksenteko syntyy.

Jatkumo 2: *Yksittäisten kontribuutioiden koordinointi ja yksilöllinen ilmaisu ↔ mielipiteiden koordinointi kollektiivisesti ja yhteistyöllä tekeminen*

Tämän jatkumon avulla ryhmä syventää reflektiota tekemisen tasolle, sillä pohdinta liittyy nyt yksittäisiin ratkaisuihin ja siihen, mikä niiden suhde on kokonaisuuteen, ja kuka siitä päättää. Tästä esimerkki voisi olla orkesteri, missä johtajuus voi vaatia tasapainoilua eri instrumenttien ja roolien ja sen välillä, mikä suhde niillä on kokonaisuuteen ja yhteisointiin. Selkeä, yhden johtajan toiminta voi aiheuttaa kitkaa joissakin ryhmän jäsenissä, kun taas mielipiteiden koordinointi kollektiivisesti voi johtaa siihen, että päätöksiä ei synny ja taiteellinen työskentely ei etene.

Jatkumo 3: Kielteisten konfliktien kierre ↔ konfliktin käsittely ja sen luovien mahdollisuuksien selvittäminen

Kaikessa ryhmätyöskentelyssä voi syntyä konflikteja, ja tämä on mahdollisesti läsnä myös taiteellisessa työskentelyssä. Näiden selvittämisessä piilee toisaalta vaara, mutta myös mahdollisuus kääntää ristiriitatilanteet luovuudeksi. Mikäli johtajuutta ei löydy tällaisessa tilanteessa ja konfliktitilanteiden käsittelyä ei ole pohdittu etukäteen, voivat ne pahimmassa tapauksessa haitata tai jopa keskeyttää koko taiteellisen työskentelyn.

Jatkumo 4: Hierarkian riippuminen lahjakkuudesta ↔ demokratia

Tässä jatkumossa pohditaan ryhmän tekijöiden välistä tasa-arvoa ja yksittäisten tekijöiden ja heidän lahjakkuutensa varassa toimimista. Ryhmässä voi olla johtaja, joka on taitojensa tai lahjakkuutensa vuoksi siinä roolissa, että hänellä on enemmän vaikutusvaltaa ryhmän toimintaan. Demokraattisessa johtajuudessa toimintaa ohjaavat ratkaisut ovat ryhmän itsensä tilannekohtaisesti tehtyjä, eivätkä niihin vaikuta yksilöiden taiteellinen lahjakkuus tai kompetenssi.

Jatkumo 5: Tuttujen toimintatapojen ja kykyjen mukaan toimiminen ↔ uusien prosessien kautta johtaminen, riskien ottaminen ja mukavuusalueen ulkopuolelle siirtyminen

Tämä jatkumon tarkastelu vaatii ryhmältä ja sen johtajalta, tai sovitulta johtajuuden tavalta, tietoista päätöstä johtaa taiteellista työskentelyä totutulla tavalla ryhmän kykyjen mukaisesti. Toisessa ääripäässä johtaja voi johtaa ryhmänsä uusiin prosesseihin, jotka ajavat ryhmän tarkoituksellisesti kohti heille aikaisemmin tuntematonta tapaa työskennellä. Johtajuus vaatii tällöin ryhmän hyväksynnän siitä, että tekeminen on riskialtista ja omien kykyjensä tietoista ylittämistä.

Teema 4, Vuorovaikutuksen laatu

Viimeinen ja neljäs teema matriisissa liittyy ryhmän vuorovaikutuksellisiin työskentelytaitoihin. Tämä lienee teema, joka on kaiken ryhmätyöskentelyn ytimessä: miten tekijät kohtaavat toisensa työn äärellä.

Jatkumo 1: Etäisyys ja muiden ihmisten kohtaamisen pelko ↔ Luottamus, keskinäinen kunnioitus, intiimiys, haavoittuvuuden paljastaminen

Taiteellisissa projekteissa ryhmän on tärkeää osata sanallistaa tai teoin luoda toimintaympäristö turvalliseksi tilaksi. Taiteellisissa prosesseissa eräs tärkeimmistä ominaisuuksista on vapaa ja luova itseilmaisuus, joka mahdollistuu vain jos ryhmän jäsenet kokevat voivansa tehdä sitä vapaasti. Joillekin tämä on luontevaa ja helppoa, mutta monet tarvitsevat siihen aikaa ja luottamuksen herättämistä. Itsensä nolaamisen pelko on helposti läsnä ja se estää monia tuomasta omia ajatuksia ja esille. Näiden asioiden sanallistaminen ja oman esimerkin näyttäminen on tärkeä ja tehokas tapa luoda turvallinen työskentelyympäristö, ja turvallisen tilan luominen onkin syytä tehdä heti projektin alussa.

Jatkumo 2: Pinnallinen kuuntelu, tiedon ja ideoiden yksisuuntainen kulku ↔ kehollinen (embodied) kuuntelu, virittyneisyys, keskinäinen oppijuus

Tähän jatkumoon liittyy olennaisella tavalla pedagogisessa mielessä vertaisoppijuus. Vertaisoppijuus on oleellinen taito omaksua uusia ideoita ja asioita ryhmän työskentelyssä. Usein käy tahattomasti niin, että kokeneimmat jäsenet ottavat ikäänkuin opettajan roolin, jolloin työskentely saattaa seurata huomaamatta perinteistä opettaja - oppilaat mallia. Tämä saattaa passivoida joitain ryhmän jäsenistä, vaikka "opettajan" tarkoitusperät olisivat hyvät. Vertaisoppijuus ja keskinäinen oppijuus luo aktiivisen ja kannustavan, virittyneen ilmapiirin, mutta sekin on oma itsenäinen opittava taito jota sekä asiantuntijoiden ja uran alkuvaiheessa olevien pitää opetella. On tärkeää osata sanallistaa vertaisoppijuuteen liittyviä taitoja ja luoda sitä kannustavaa ilmapiiriä.

Jatkumo 3: *Ryhmädynamiikka, palaute ja reflektio estävät luovien prosessien syntymistä* ↔ *Ryhmädynamiikka, palaute ja reflektio edistävät luovien prosessien syntymistä*

Tämä kohta matriisissa on varmasti eräs haastavimmista pohdittavista missä tahansa ryhmätyöskentelyssä. Taiteellisissa prosesseissa ja projekteissa palautteen, myös kriittisen, antaminen ja oman ja ryhmän toiminnan reflektio on välttämätöntä prosessin jokaisessa vaiheessa. Tämä voi olla varsin haastavaa, mutta tähän välttämättömään työkaluun vaikuttaa myönteisesti onnistuminen muissa tämän teeman jatkumoissa. Jos jatkumo 1:en mukaisesti on saavutettu avoin ja hyväksyvä turvallinen tila, lisätyökaluja saadaan jatkumosta 2, jos vertaisoppisuus ja kanssaoppisuus on omaksuttu luontevaksi tavaksi työskennellä ryhmässä. Nämä luovat tasavertaista ja toiset huomioon ottavaa keskustelua projektin kaikissa vaiheissa vaikka asiaosaaminen olisikin ryhmässä epätasaista.

6.2. Reflektiomatriisi Entisten Poikien projekteissa

Tässä osiossa käymme läpi reflektiomatriisin teemat soveltaen niitä Entisten Poikien eri projekteihin. Määrittelemme ensin reflektiomatriisissa olevan taiteellisen ryhmän tarkoittamaan *musiikkiyhteisöä* Entiset Pojat. Tämä musiikkiyhteisö muuttuu projektista toiseen pitäen sisällään eri projekteissa olevat työryhmän henkilöt, jotka voivat olla niin muusikoita, kuin muidenkin taiteenalojen edustajia. Pienimmillään ryhmä on vain duo Entiset Pojat ja suurimmillaan ryhmän koko on 8-10.

Käytämme tässä kappaleessa eri projekteista merkintöjä

ES = Kirje - Entiset Siirtolaispojat

ET = Entiset Tiernapojat

AM = Amerikanskit

ST = Sotilaan Tarina

Teema 1, Tavoite ja Visio

Jatkumo 1: *Tradition ylläpitäminen ↔ uuden luominen*

Kaikki Entisten Poikien projektit nojaavat taiteelliselta sisällöltään traditioon ja sen ylläpitämiseen. Esitysten muotoa on sen sijaan pyritty uudistamaan. ES ja ET noudattavat työn alussa määrittelemäämme perinteisestä konsertista tai teatteriesityksestä poikkeavaa kansanmusiikkiteatterin vapaata muotoa. AM tulee sisältämään myös paljon dokumentaarista materiaalia ja se on tarkoitus viedä puhtaasta taiteellisesta esityksestä myös informatiivisempaan suuntaan. ST on vielä työn alla, mutta siinä on tavoitteena monipuolistaa ilmaisua ja viedä se yhä kokeellisempaan suuntaan eri taiteenalojen ja taiteilijoiden tullessa mukaan. Tällöin myös ST:n taiteellisen ilmaisun traditionaalisuudesta voidaan luopua, vaikka duo Entiset Pojat itse tulee omalta osaltaan pysymään traditionaalisessa ilmaisussa. ST tullaan rakentamaan myös yleisöä osallistavaksi, immersiiiviseksi kokonaisuudeksi. Koska ST on vasta valmistusvaiheessa, on siihen prosessiin tässä vaiheessa helppo tietoisesti soveltaa reflektiomatriisia.

Jatkumo 2: *Fokus tuotoksessa ja sen taiteellisessa laadussa ↔ prosessissa ja oppimisessa*

Sekä ES ja ET keskittyivät lähinnä taiteelliseen tuotokseen ja sen laatuun. ET:ssä oli mukana myös visuaalinen taiteilija / suunnittelija, henkilö A. Henkilö A suunnitteli ja toteutti yhdessä duon kanssa projektin visuaalisen ilmeen ja lavasteet. ET projektin edetessä, ja työryhmän kasvaessa syntyi kiinnostus myös itse prosessin tutkimiseen ja siitä tulikin lähes huomaamatta osa itse projektia.

ST on suunnitelmaltaan sekä toteutukseltaan vielä kesken. Tässä kuitenkin itse prosessi on oleellinen osa projektia heti alusta alkaen. ST koostuu duon, vierailevien taiteilijoiden ja *kokijoiden* (tässä emme halua puhua yleisöstä) joko etukäteen luoduista tai improvisoiduista kohtauksista, jotka kukin liittyvät yhteen Sotilaan Tarina veistossarjan figuuriin. Duo valmisti yhdessä laulaja B, runoilja C ja muusikko D kanssa yhden kohtauksen demotyönä Oulun Ammattikorkeakoulun Taiteen tekijät ja kehittäjät – tutkinnon opintojaksolle 2024.

Tätä kohtausta valmistettaessa päähuomio kohdistui itse prosessiin, vaikka luonnollisesti taiteellisen laadun tuli pysyä korkealla.

AM puolestaan tulee keskittymään taiteellisen laadun lisäksi dokumentaatioon ja itse prosessiin. Muodoltaan esitys tulee olemaan lähempänä projekteja ES ja ET.

Jatkumo 3: Suunnitellut tavoitteet ↔ prosessissa syntyvät tavoitteet

ES ja ET noudattivat melko selkeästi perinteisen näyttämöteoksen syntykaavaa ja siten taiteelliset ja tuotannolliset tavoitteetkin olivat lähinnä etukäteen suunniteltu ensimmäisissä palavereissa. ET valmistelu ja kiertue sai myös apurahan, joka satoi prosessin melko tiukasti jo apurahahakemuksessa kirjoitettuun formaattiin ja lopputulokseen.

ST puolestaan syntyy paljon vapaamman muodon ja prosessin kautta ja tällöin on kiinnostavaa ja perusteltua asettaa tavoitteita myös itse prosessissa syntyville taiteellisille ja prosessillisille tavoitteille. Eräs itsestään selvä prosessillinen tavoite on tässä työssä esitetyn reflektiomatriisin toimiminen musiikkiyhteisön työskentelyä ohjaavana tekijänä prosessin kaikissa vaiheissa. ST ryhmä on myös kooltaan selkeästi suurempi kuin muut projektit. Myös se luo selkeän tarpeen kehittää yhteisön taiteellisia työskentelyprosesseja. AM tullaan rakentamaan reflektiomatriisin kautta. Tämä lopputyö on ohjannut myös tekijöitä (duo Entiset Pojat) kiinnittämään voimakkaammin huomiota myös itse prosessiin osana taiteellisia, tuotannollisia ja prosessillisia tavoitteita ja tuloksia ja näitä havaintoja tullaan käyttämään myös ryhmän tulevissa töissä. On huomattavaa, että mielestämme kaikkien tavoitteiden, olivatpa ne sitten etukäteen suunniteltuja tai prosessissa syntyviä tavoitteita, tulee tukea lopullisen esityksen taiteellista laatua.

Jatkumo 4: Henkilökohtaiset tavoitteet/motivaatio ↔ jaetut tavoitteet/motivaatio

ES ja ET keskittyivät selkeästi duon yhteiseen soitto- ja lavakemiaan. Tällöin motiivit olivat sekä henkilökohtaisia (soitto- ja laulutaidon, dramaturgian, vision rakentamisen, kehitystä), sekä yhteisiä (yhteisen niin sanotun ”soittokemian” etsimistä ja kehittämistä ja yhteisen teoskokonaisuuden rakentamista). ST ja AM vie tämänkin jatkumon kiinnostavampaan ja haasteellisempaan suuntaan, koska

projekteissa työskentelee eri aikoihin eri alan taiteilijoita ja tieteilijöitä, joilla on varmasti sekä henkilökohtaisia, että ryhmään liittyviä tavoitteita. Duo Entisillä Pojilla on tietysti merkittävä rooli yhteisten tavoitteiden asettamisessa ja suuntaamisessa. Näiden tavoitteiden kartoitusta ei ole vielä aloitettu ja tässä kartoitus- ja keskusteluprosessissa tulemme käyttämään reflektiomatriisia.

Jatkumo 5: Lyhyen tähtäimen tavoitteet ↔ pitkän tähtäimen tavoitteet.

Kaikki Entisten Poikien teokset ja projektit tähtäävät noin 45-60 minuutin pituiseen esitykseen. Tämän mittainen teos on helppo viedä usealle areenalle ja tapahtumaan. Lyhyen tähtäimen tavoitteet liittyvät siten aina yksittäisiin projekteihin: laulujen ja dialogin valmistamiseen, vierailijoiden sovittamiseen teokseen, kokonaisuuden valmistumiseen määräajassa, jos sellainen on. Lisäksi lyhyen ajan tavoitteita ovat tuotannolliset tehtävät, kuten markkinoinnin ja myynnin hoito, kiertuejärjestelyt ja muut ulkoteokselliset asiat. Pitkän tähtäimen tavoitteista tärkeimpiä on luomisprosessin ja musiikkiyhteisön kehittäminen omanlaiseksi "Entiset Pojat"-kulttuuriksi, jossa muun muassa refleksiivisellä matriisilla on suuri rooli. Pitkän tähtäimen tavoitteena on myös luoda Entisten Poikien työskentelytavoista ja reflektiomatriisista pedagoginen konsepti, oppimateriaalia ja workshop-sarja vastaavan tyyppisten ryhmien käytettäväksi. Luonnollinen pitkän tähtäimen henkilökohtainen tavoite on oman taiteilijuuden ja taidon kehittyminen niin artistina, kuin taiteellisen ryhmän fasilitaattorina.

Teema 2, Resurssit: ihmiset, materiaalit, prosessin rakenne ja konteksti

Jatkumo 1, Duo ↔ iso ryhmä johtajineen

Entisten Poikien ydin muodostuu kahden esittävän taiteilijan ja muusikon ympärille. Suurimmassa osassa projekteistamme, ES, AM ja ET, teokset on suunniteltu siten, että ne esitetään vain ydinryhmän voimin. Poikkeuksena ST, joka on vedosvaiheessa, ja jonka demoesityksessä oli mukana viisi henkilöä. Taustatyö esityksiin on tehty lähes pelkästään kahdestaan. Visuaalisen ilmeen suunnittelussa ja toteutuksessa olemme käyttäneet vierailevia tekijöitä, esimerkiksi julisteen tekeminen ja visuaalisen ilmeen suunnittelu teokseen ET.

Itse esitysten tekninen toteutus on suunniteltu siten, että se on hallittavissa ja toteutettavissa kahden hengen voimin.

Jatkumo 2: Ihmiset samalta taiteenalalta, kulttuurista, osaamistasolta ↔ ihmiset eri taiteenaloilta, kulttuureista, osaamistasoilta

Jatkumon kaksi suhteen ydin ryhmämme on myöskin olennaisimmilta osin hyvin samankaltainen. Olemme molemmat musiikkipedagogeja koulutukseltamme, mutta toisaalta taustakoulutuksissamme on eroja. Osmo on matemaatikko ja yhteisömuusikko, Sami englannin kielen lehtori ja draamakasvatuksen aineenopettaja. Olemme molemmat kiinnostuneita samoista asioista, kansanmusiikista ja sen yhdistämisestä muihin taiteen lajeihin, kuten draamaan ja kuvataiteisiin luodaksemme eri teemoihin liittyviä esityksiä, jotka sisältävät kansanperinnettä ja meitä kiinnostavia ilmiöitä. Tämä vahva kiinnostus näkyy esimerkiksi teoksissa ES, ET ja AM. Poikkeuksena on ST, jonka demossa mukana oli eri taiteenlajien edustajia, pääosin muusikoita ja sanataiteen edustajia.

Jatkumo 3: Työskentely uusien ihmisten kanssa kertaluonteisesti ↔ yhdessä työskentely saman tekijän kanssa

Tällä jatkumolla sijoitumme vahvasti myöskin jatkumon oikeaan ääripäähän. Olemme työskennelleet vuodesta 2017, jolloin tapasimme opintojen yhteydessä. Tunnumme siis toistemme ominaisuudet ja osaamiset, joiden puitteissa suunnittelemme toimintaamme. Tämä pätee erityisesti ES ja ET teoksiin. Tarvittaessa olemme kuitenkin etsineet teosten toteuttamisessa tekijöitä osaamisalueelle ulkopuolelta, kuten teosten visuaaliseen suunnitteluun. ST demossa vierailevat tekijät liittyivät mukaan opintojen kontekstin kautta.

Jatkumo 4: Työskentely olemassa olevan materiaalin pohjalta ↔ säveltäminen, improvisaatio ja esityksen laatiminen

Tässä asetumme jatkumon vasempaan laitaan, mutta tekemisen tapamme sisältää väistämättä musiikin sovittamista soittamillamme instrumenteille, kuten myös säveltämistä ja kääntämistä. Teoksemme ammentavat lähes poikkeuksetta sisältöä jostain jo olemassa olevasta perinteestä, musiikista, historiallisesta tapahtumasta, visuaalisesta kohteesta tai ilmiöstä, jota haluamme teoksissamme käsitellä. Emme niinkään lähde kokeellisesti liikkeelle tyhjästä, vaan ideat ovat aina sidoksissa johonkin jo olemassa olevaan. Tapamme toimia yhdistelee näitä elementtejä tarinaksi, jolloin kokonaisuus on lähempänä esityksen laatimista kuin jonkin olemassa olevan käsikirjoituksen esittämistä. Käsikirjoituksen teoksiin kirjoitamme itse.

Esimerkkinä ET (Entiset Tiernapojat -teos), jonka lähtökohta on Tiernapojat -perinne ja sen tarkastelu uudesta näkökulmasta, esitysten pariin palaavilla, aikuisilta miehiltä, jotka ovat aikanaan esittäneet tiernapojat tarinaa. Esityksen tarkoitus on toimia prologina varsinaiselle nuorten poikien tiernapoika -esitykselle, ja narratiivina on se, että kaksi entistä tiernapoikaa valmistele näyttämöä valmiiksi esitystä varten. Esitys loppuu kohtaan, jolloin varsinainen tiernapoika -esitys alkaisi. Käsikirjoitus oli laadittu idean pohjalta: halusimme pohtia Tiernapoikia meitä kiinnostavien teemojen läpi, joita olivat kiusaaminen, erilaisuus, sortaminen, hengellisyys ja mieheksi kasvaminen. Vaikka osa näistä teemoista liittyy varsinaiseen Tiernapojat -näytelmään, niitä ei siinä käsitellä.

Uпотimme esitykseen musiikkia varsinaisesta Tiernapojat -traditiosta, mutta suuri osa musiikista oli kappaleita, jotka mielestämme liittyivät teemoihin, joita halusimme pohtia. Kappaleilla ei ollut mitään alkuperäistä yhteyttä itse tarinaan, vaan niiden merkitys käännettiin kommentoimaan näytelmän sisältöä ja tapahtumia. Mukana oli niin perinnesäveltäjä kuin rytmimusiikkiakin eri aikakausilta. Sovitimme kappaleet oman instrumentaatiomme puitteissa, laululle, kitaralle, viululle, säkkipillille ja huuliharpuille.

Lavastuksen ja visuaalisen ilmeen, kuten julisteen ja vaatteiden valmistamisen ja hankinnan suunnittelimme yhdessä tekijän A kanssa. Alla kuva julisteesta, jonka suunnitteli ja toteutti ryhmän tekijä A (KUVA 1.)

KUVA 1. Entiset Tiernapojat juliste.

Entiset Tiernapojat esitykseen liittyi myöskin säveltämistä, sillä osana esitystä sävelsimme ja sovitimme P. Mustapään runon Sun haltuus. Olemassa olevaa materiaalia, runoa, siirrettiin siis paitsi täysin uuteen kontekstiin myöskin taiteenlajista toiseen.

Toisessa esityksessä, Entiset Siirtolaispojat, olemme lähteneet liikkeelle siirtolaisuudesta, koska se on meitä kiinnostava teema paitsi historiallisesti myös musiikillisesti. Olemme esittäneet siirtolaismusiikkia, sekä Anglo-amerikkalaista että Ruotsiin lähteneiden siirtolaisten musiikkia, mikä johti siihen, että halusimme käsitellä tätä historiallista ilmiötä tarinallisesti.

Esityksen materiaalina ovat siirtolaisten laulut, käännöskappaleet, siirtolaisten kertomukset ja historialliset faktat siirtolaisista. Esitys on kansanmusiikkiteatteria,

jossa yhdistyy musiikki, visuaalisuus ja draama. Käsikirjoitus on itse laatimamme. Siinä yllä mainitut materiaalit sekoittuvat fiktiivisten henkilöiden tarinaan, jotka ovat muusikkoina matkaamassa Amerikkaan.

Esityksen visuaalinen lavastus liittyy sekin olennaisena osana teemaan: koko esitys tapahtuu Amerikkaan matkalla olevan laivan kannella. Tätä varten etsimme kuvia siirtolaisten käyttämistä laivoista ja pohdimme, miten ne olisi mahdollista teknisesti toteuttaa niin, että ne soveltuisivat kevyeen, paikasta toiseen liikuteltavaan esitykseen. Osana visuaalisuutta suunnittelimme myös julisteen, jonka pohjan etsimme arkistokuvista. Alla alkuperäinen kuva (KUVA 2) Finna -arkistosta löytyneestä, vuosisadan alkupuolella Amerikasta Suomeen lähetetystä kirjeestä sekä juliste (KUVA 3), joka on muokattu tämän kuvan pohjalta.

KUVA 2. Kirje arkistosta.

KUVA 3. Kirje muokattuna julisteeksi.

Eräs olennainen osa tätä esitystä on valmiin materiaalin, angloamerikkalaisten perinнемusiikin kappaleiden tekstien uudelleen sovittaminen. Tätä esitystä

varten Sami käänsi kappaleita, jotka ovat alunperin angloamerikkalaista perinnesäveltystä. Käännösten tarkoitus ei ole tarkasti seurata alkuperäisen tekstin sisältöä sanasta sanaan, vaan seurata kappaleen tunnelmaa tai sovittaa se Entiset Siirtolaiset -teokseen. Alla oleva katkelma on amerikkalaisesta perinteisestä kappaleesta Blackest Crow (suomennos Mustee Varis):

<i>As time draws near my dearest dear</i>	<i>Nyt lähdön hetki tullut on,</i>
<i>When you and I must part</i>	<i>Se meidät erottaa.</i>
<i>How little you know of the grief and woe</i>	<i>Et tiedä kuinka surenkaan,</i>
<i>In my poor aching heart</i>	<i>Kun pois käyt kulkemaan.</i>
<i>Each night I suffer for your sake,</i>	<i>Mua yöllä vuokses valvottaa,</i>
<i>You're the girl I love so dear</i>	<i>Sua niin vain halajan.</i>
<i>I wish that I was going with you</i>	<i>Oi kunpa kanssas lähtisin,</i>
<i>Or you were staying here</i>	<i>Tai tänne jäisit ain.</i>

Alkuperäistä tekstiä on liian mahdoton kääntää sanasta sanaan johtuen kielten eroista, mutta pyrkimys olikin tavoittaa sama lopullisen lähdön tuska ja rakastavien viimeisen illan haikeus. Tällainen suomentaminen on enemmän alkuperäisen kappaleen sovittamista suomeksi kuin varsinaisesti kääntämistä.

Entisiin Siirtolaispoikien tai muidenkaan teostemme musiikkikappaleiden opetteluun emme ole käyttäneet kirjoitettuja nuotteja tai sovittamiseen nuotinnusohjelmaa, vaan kappaleet on omaksuttu kuulonvaraisesti äänitteiltä ja sovitukset tehty soittaessa.

Sotilaan tarinassa, jossa työskentelimme yhdessä muiden tekijöiden kanssa, sovitimme niin ikään valmista materiaalia eri lähteistä. Teoksen varsinaisen inspiraatio tuli patsassarjasta Sotilaan tarina. Tästä teoksesta vaikuttuneina ryhdyimme kehittämään ensin kahdestaan musiikkia ja tarinaa patsaiden ympärille, kunnes opintojen myötä mukaan tuli lisää tekijöitä. He tuottivat uutta tai käyttivät jo olemassa olevaa, muihin tarkoituksiin sävellettyä materiaalia, joka sopi otsikon alle. Uuden materiaalin tuottaminen käsitti runoja, joiden inspiraationa olivat nämä aikaisemmat materiaalit. Niiden pohjalta laadimme esitykselle runon, johon sijoitimme elementit ja toteutimme siitä demon osana opintojamme Oulun ammattikorkeakoulussa. Teosta inspiroi patsassarjan ohella

irlantilainen perinnekappale Mary and the Soldier, joka laajentaa tekstillään Sotilas -teeman käsittelyä. Alla käännös kappaleen ensimmäisestä säkeistöstä ja kertosaakeesta.

*Come all you lads of high renown,
That will hear of a fair young maiden.
As she roved out on a summer day,
To view the soldiers parading.*

*Hei nuoret pojat kuunnelkaa,
Aion teille mä neidosta laulaa.
Hän kaupungis näki sotilaat,
jotka laulaen lippua kantaa.*

*They march so bold
and they look so gay,
The colours fine and the band did play.
And it caused young Mary for to say
"I'll wed you me gallant soldier"*

*Niin komeilta näyttivät
vaatteissaan,
Kuka heitä voisi nyt vastustaa
Siitä neito nuorikin aatteen saa,
Yks heist' on sulhoni varmaan.*

Entiset Amerikanskit esitys puolestaan on suunnittelu- ja ideointivaiheessa, mutta teoksen lähtökohta, materiaalina on niin ikään historiallinen tosiseikka, Petroskoissa toiminut suomalainen sinfoniaorkesteri, joka lakkasi olemasta käytännössä yhdessä yössä Stalinin vainoissa, kun soittajat haettiin kuorma-autolla teloitettavaksi. Orkesterin jäsenet olivat amerikanskeja, eli Yhdysvaltoihin Suomesta muuttaneita siirtolaisia, jotka 1930-luvun alussa lähtivät sosialistisen unelman perässä jälleen siirtolaisiksi Amerikasta Neuvostoliittoon (Yleisradio, 2020.)

Jatkumoon 5 *Olemassa olevat taidot ja etukäteen määritellyt ja tuttu työskentelyn rakenne ↔ syntyvät taidot ja työskentely rakenteet*

Työskentelymme tapa on kehittynyt oikeasta reunasta kohti vasempaa. Entiset Pojat aloitti tyhjästä, ideasta ja halusta soittaa ja esiintyä yhdessä. Samalla virisi kiinnostus tehdä jotain erilaista tavanomaisten keikkojen sijaan omien taitojemme ja kiinnostuksen kohteiden puitteissa. Taidot olivat olemassa, mutta halusimme lisäksi löytää oman tavan ilmaista itseämme nimenomaan duona. Tältä pohjalta ryhdyimme pohtimaan muotoa tekemiselle, joka alkoi kehittyä kohti teemallisia, eri taitteita, erityisesti teatteria ja musiikkia yhdistelevään muotoon.

Nyt muoto on vakiintunut tavaksi ja tyyliä jiksi, jota itse kutsumme kansanmusiikkiteatteriksi. Emme määritelleet tätä etukäteen, vaan se syntyi prosessin aikana luontevasti. Tämä esittämisen muoto yhdistelee olemassa olevia taitojamme ja on vakiintunut lähtökohdaksi suunnitella ja toteuttaa musiikillisia esityksiä.

Jatkumo 6: *Tutut kontekstit ja niissä toimiminen ↔ uudet kontekstit ja niissä toimiminen*

Tämän jatkumon kohdalla pätee sama kuin jatkumoon 5: olemme luoneet omasta mielestämme uudenlaisen kontekstin, esittämisen muodon, jossa toimimme, ja josta on vähitellen muodostunut koko duomme idea. Suhde yleisöön, johon Gaunt ja Treaty viittaavat matriisissaan, on hyvin konventionaalinen, joten jos jatkumoa tarkastelee yleisö-esiintyjät suhteessa, sijoitumme tuttuun kontekstiin ja siinä toimimiseen. Tätä yleisö-esiintyjät suhdetta haluamme kehittää ST - teoksessa immerssiivisempään suunta.

Teema 3, Johtajuus

Jatkumo 1, *Yksi autoritäärinen johtaja ↔ vaihtuva, jaettu johtajuus, vertaisoppiisuus*

Teeman johtajuus alla olevat jatkumon haasteet liittyvät matriisissa enemmänkin ison ja jatkuvasti muuttuvan ryhmän työskentelyyn, jolloin johtajuus näkökulma voidaan joutua usein määrittelemään uudestaan. Pääosin kahden hengen ryhmänä toimiessa näkemyksiä on rajatumpi määrä. Johtamisen jatkumoi-
emme käsittelee teos kohtaisesti, koska suurin osa työskentelystämme tapahtuu duona, ja tekemisen rakenne ja tapa toimia on kaikissa sama.

Jatkumo 2, *yksittäisten kontribuutioiden koordinointi ja yksilöllinen ilmaisu ↔ mielipiteiden koordinointi kollektiivisesti ja yhteistyöllä tekeminen*

Oma työskentelytapamme sijoittuu selkeästi ääripäihin. Jos johtajuutta on, siinä on meillä selkeät vastualueet, joista meidän ei tarvitse varsinaisesti neuvotella,

ainoastaan päättää niiden jaosta, elleivät ne muuten taipumusten mukaan jo luontevasti jakaudu. Tekeminen on kahden hengen ryhmässä yhteistyöllä tekemistä vastuun jakautuessa vahvuusalueiden mukaan tasaisesti.

Jatkumo 3: Kielteisten konfliktien kierre ↔ konfliktin käsittely ja sen luovien mahdollisuuksien selvittäminen

Entisissä Pojissa olemme jatkumon oikeassa päässä. Emme ole ajautuneet konflikteihin, lähinnä niiden luovien mahdollisuuksien selvittäminen liittyy enemmän käytännön ongelmiin kuin johtajuuteen. Pienessä ryhmässä taas toisaalta riitautuminen voi johtaa yhteistyön päättymiseen kokonaan, kun taas isommassa ryhmässä vaihtuvuus voi auttaa ratkaisemaan tähän liittyviä ongelmia.

Jatkumo 4: Hierarkian riippuminen lahjakkuudesta ↔ demokratia

Entiset Pojat asettuvat työskentelyssä jatkumon oikeaan ääripäähän. Kahden hengen ryhmässä voimme hyväksyä sen, että se, kenen vahvuusalueella liikutaan, ottaa siinä johtajan aseman. Emme kyseenalaista toistemme osaamista tai vahvuusalueita, vaan toimimme sen mukaan hyväksyen kuitenkin toisen osapuolen näkemyksen asiaan.

Jatkumo 5: Tuttujen toimintatapojen ja kykyjen mukaan toimiminen ↔ uusien prosessien kautta johtaminen, riskien ottaminen ja mukavuusalueen ulkopuolelle siirtyminen

Tämä jatkumo on mielenkiintoinen reflektoidessamme omaa työskentelyämme. Toisaalta meille on kehittynyt selkeä tekemisen tapa, joka pitää sisällään vahvuudet, niiden mukaan johtamisen ja päätösten teon omat kykymme tiedostaen. Mutta tartumme myös herkästi uusiin prosesseihin, emmekä kaihda riskien ottamista tai uuden ilmaisun etsimistä Entisten Poikien puitteissa. Varsinaista päätöstä siitä, että teemme kaikki teokset samalla tavalla, emme ole koskaan tietoisesti tehneet. Tekemistä ja siihen liittyviä päätöksiä teemme

yhdessä, ja uudet tekemisen tavat, vaikka ne pitäisivät sisällään riskejä tai omien vahvuusalueidemme ulkopuolelle heittäytymistä, kiinnostavat meitä. Olemme kehittäneet yhden oman konseptimme toimia, joka tukee työskentelyämme, ja teemme sitä osittain monipaikkaisesti toisista riippumattamme. Emme halua kuitenkaan sulkea pois mahdollisuutta kokeilla uusia tapoja toimia.

Koemme myös, että Sotilaan tarinaa tehdessämme, meidän oli helppo ottaa mukaan ryhmään uusia jäseniä ilman, että koimme vaikeutta jakaa taiteellisen prosessin päätöksiä useamman tekijän kesken. Emme koe tarvetta omia päätöksentekoa pelkäämään itsellemme.

Teema 4 Vuorovaikutuksen laatu

Jatkumo 1: *Etäisyys ja muiden ihmisten kohtaamisen pelko ↔ Luottamus, keskinäinen kunnioitus, intiimiyys, haavoittuvuuden paljastaminen*

Entiset Pojat alkoi luontevasti duona jamien yhteydessä. Soittokemia löytyi heti ja soittamisen ja musiikin kautta tutustuimme toisiimme myös ihmisinä. Tästä syntyi lähes automaattisesti luottamus ja keskinäinen kunnioitus toisen tekemistä kohtaan niin musiikissa kuin työparina. Ensimmäiset projekti ES ja ET rakentuivat tämän luontevan suhteen varaan ilman, että vuorovaikutussuhteita olisi pitänyt tarkastella tarkemmin. Myös henkilö A ET:ssä oli entuudestaan tuttu ja turvallinen valinta työskentelemään yhdessä ryhmänä. On kuitenkin selvää, että työryhmän kasvaessa ja monipuolistuessa esimerkiksi ST vaatii vuorovaikutussuhteiden tarkastelua, valmistautumista ja analysointia. Tärkeimpinä työkaluina tässä toimii vuorovaikutuksen, kommunikaatiotapojen ja kohtaamistilanteiden sanoittaminen, ryhmän yhteinen rakenteellisesti suunniteltu ja fasilitoitu keskustelu ja pienet harjoitteet. Duon jäsenet ovat työ- ja koulutustaustaltaan tehneet monenlaisten, vaativienkin ihmisryhmien kanssa ja töitä, ja sieltä kertynyt tietotaito auttaa vuorovaikutustaitojen edistämässä niin yksittäisillä ryhmän jäsenillä kuin koko ryhmän sisällä.

*Jatkumo 2: Pinnallinen kuuntelu, tiedon ja ideoiden yksisuuntainen kulku ↔
kehollinen (embodied) kuuntelu, virittyneisyys, keskinäinen oppijuus*

Kuuntelu ja keskinäinen oppijuus on ollut oleellisesti osa duon toimintaa jo ensimmäisissä teoksissa ES ja ET. Tulevissa projekteissa ryhmän kasvaessa ennen kaikkea vertaisoppijuus yhdistettynä jatkumon 1 toimintatapoihin luo pohjan tehokkaalle tiedonkululle.

*Jatkumo 3: Ryhmädynamiikka, palaute ja reflektio estävät luovien prosessien
syntymistä ↔ Ryhmädynamiikka, palaute ja reflektio edistävät luovien
prosessien syntymistä*

Palaute ja reflektio ovat tärkeitä työvälineitä taiteellisissa projekteissa. Duon jäsenet ovat hyviä ystäviä keskenään, ja palaute ja reflektio duon kesken on ollut jatkuvaa ja luontevaa ensimmäisistä projekteista ES ja ET lähtien. Jatkossa (ST, AM) toimivan ja tehokkaan palaute- ja reflektiokäytännön luominen jo ryhmän toiminnan alkuvaiheessa on tärkeää projektien sujuvan etenemisen vuoksi. Tähän suunnitellaan projektikohtaiset rakenteelliset keskustelut, jotka käydään sekä yksittäisten ryhmän jäsenten, kuin myös koko ryhmän kanssa duon fasilitoimana.

6.3. Entisten Poikien Aapinen

Tutkimuskysymyksemme ja Entisten Poikien töiden analysoinnin reflektiomatriisin kautta olemme johtaneet vapaasti hyödynnettävän konseptin taiteellisen työryhmän työskentelyprosessille hybridiympäristössä. Tämä konsepti on Entisten Poikien Aapinen, joka etenee seuraavin kronologisin askelin:

ENTISTEN POIKIEN AAPINEN:

- 1) *Aloituspalaveri*, joka pitää sisällään ryhmän alustavat roolit, projektin aikataulut, budjetin ja ensimmäiset lähitapaamisten sopimiset. Aloituspalaverissa käydään läpi myös idea reflektiomatriisin käytöstä projektissa.
- 2) Muodostetaan reflektiomatriisin avulla projektiin sopiva toimintakulttuuri alkukartoituksineen, resursseineen, prosessi- ja taiteellisine tavoitteineen ja työskentelymenetelmineen.
- 3) Suunnitellaan kuhunkin projektiin ja ryhmään sopiva, jatkuva palaute- ja reflektointikäytäntö, esimerkiksi fasilitoiden etukäteen suunniteltuja rakenteellisia keskusteluja joko yksittäisten ryhmäläisten ja/tai koko ryhmän kesken.
- 4) Käydään läpi niin sanotut ulkotaiteelliset projektin asiat niiden osalta joita se koskee (tuotannolliset tehtävät, markkinointi, tiedotus, kokonaisbudjetti, kiertuesuunnittelu).

7 POHDINTA

Opinnäytetyömme tavoitteena oli vastata kysymykseen: miten reflektiomatriisin käyttö voi auttaa kehittämään musiikkia, draamaa ja visuaalisuutta sisältävän teoksen valmistamista taiteellisen työryhmän hybridityöskentelyolosuhteissa. Tutkimuksen kohteena oli oma taiteellinen työskentelymme Entiset Pojat -duossa esittävän taiteen traditioon nojaavien esitysten valmistamiseksi.

Työmme teoreettinen pohja rakentui taiteellisen tutkimuksen, vertaisoppisuuden, taiteen tekemisen reflektiivisen praktiikan, hybridityön sekä reflektiomatriisin päälle. Tarkoituksemme oli tutkia ja havainnoida omia toimintatapojamme taiteellisen työskentelymme kehittämiseksi. Lisäksi halusimme myöskin luoda pedagogisen mallin taiteellisen ryhmän työskentelylle, joka hyödyttäisi myös muita vastaavanlaisia tekeviä ryhmiä. Käytimme taidealan opiskelijoille ja opettajille laadittua reflektiomatriisia (Gaunt & Treacy, 2021), joka on jaettu erilaisiin teemoihin ja jatkumoihin, joiden avulla ryhmät voivat paitsi kehittää ja opetella taiteellisen työskentelyn reflektointia myös ennakoida työskentelyyn liittyviä ongelmakohtia.

7.1. Entisten Poikien taiteellisen työn reflektointi matriisin avulla

Entisten Poikien taiteellisen työskentelyn analysointi matriisin avulla tuotti kokonaisuutena seuraavanlaisen kuvauksen prosessistamme:

Luomme esittävän taiteen tradition sisällä uutta esityksellistä tapaa, kansanmusiikkiteatteria. Työskentelymme fokus on laadukkaan esityksen tekemisessä, mutta myöskin itse taiteellisessa prosessissa ja sen kehittämisessä. Työskentelyn päätavoite on esitys, mutta oheistuotteena olemme huomanneet mahdollisuuden luoda esityksen valmistamisesta Entiset Pojat konseptia opetustarkoituksiin. Tavoitteena oli luoda Entiset Pojat Aapinen, reflektiivinen, taiteellista tutkimusta ja pedagogiikkaa tukeva malli taiteelliseen ryhmätyöskentelyyn. Työskentelymme on yhtä aikaa taiteellista, mutta myöskin vahvasti taiteen tekemisen tutkimista.

Entiset Poikien ydinryhmä muodostuu kahdesta esittäjästä. Esitykset on suunniteltu toteutettavaksi kahden hengen voimin. Eri projekteihin kutsumme mukaan eri taiteenalojen vierailijoita osaksi Entiset Pojat -työryhmää. Ydinryhmän jäsenet ovat molemmat koulutukseltaan musiikkipedagogeja, mutta heillä on myöskin muilta taiteenaloilta syventävää osaamista, kuten yhteisömuusikkokoulutus ja draamakasvatus. Työryhmän mielenkiinnon kohteet ovat samankaltaiset: kansanmusiikki, eri taiteenlajien yhdistely, ilmiöiden ja traditioiden tutkiminen sekä taiteen tutkimus ja pedagogiikan kehittäminen.

Käytämme työskentelyssä osin jo olemassa olevaa materiaalia, kuten kansanmusiikkia ja rytmimusiikkia, mutta teosten varsinaiset tarkastelun kohteina ovat traditiot, historialliset tapahtumat, ilmiöt tai teokset muilta taiteenaloilta, kuten kuvataiteista. Esityksen valmistamisen aikana tutustumme materiaaliin, joka liittyy näihin kohteisiin. Musiikkia ja tarkastelun kohteita yhdistelemällä laadimme esityksen, jonka käsikirjoituksen teemme itse.

Entisten Poikien taiteellisen työskentelyn tapa on syntynyt tekemisen ja kokeilemisen kautta, emmekä ole tietoisesti ottaneet mallia siihen mistään valmiista ryhmätyöskentelyn rakenteesta tai menetelmästä. Olennainen osa työskentelyämme on monipaikkainen työ: työstämme esityksiä lähityöskentelynä intensiivisissä harjoitusperioideissa, mutta tutkimme materiaalia ja synnytämme ideoita myös toisistamme riippumatta, jotka sitten lähijaksoissa sovitamme osaksi kokonaisuutta. Tällä tavoin meille on syntynyt oma, selkeä työtapamme valmistaa esityksiä, jota omat vahvuutemme ja osaamisemme tukevat. Genre on kansanmusiikkiteatteri, perinteiseen esittämisen traditioon nojaava mutta sen sisällä uutta tapaa luova esitys. Vahvuutemme työskentelyssä on se, että emme pääätä etukäteen tarkasti millainen esityksen tulisi olla, vaan annamme luovan prosessin aikana syntyneiden ideoiden johtaa meitä lopputulokseen.

Ryhmässämme johtajuus on jaettua, ja vastualueet jakautuvat luontevasti tekijöiden kesken. Taiteeseen liittyviä konflikteja otamme kiinnostuneina vastaan, sillä ne voivat tuoda uusia mahdollisuuksia työskentelyyn. Päätökset teemme yhdessä, ja ollessamme eri mieltä, etsimme yhteistä ratkaisua. Koemme olevamme tasavertaisia hierarkiassa, ja hyväksymme toistemme erilaiset

taiteelliset vahvuudet ja osaamisen, ja tämä usein ohjaa tehtävien jakamista. Monipaikkainen työn tekeminen pakottaa tekemään asioita erikseen.

Yhteistyömme perustuu siihen, että voimme jakaa onnistumiset ja epäonnistumiset ja luotamme toistemme tekemiseen sekä lähi- että etätyöskentelyssä. Työskentelyssä asenteemme on se, että opimme toisiltamme, pyrimme ymmärtämään toistemme ajatukset, jotta voimme yhdistää ne toisiinsa ja sitä kautta yhdessä tekemäämme esitykseen. Reflektoimme syntyneitä ideoita ja tuotoksia ja niiden suhdetta kokonaisuuteen avoimesti emmekä tyrmää toistemme ajatuksia. Työskentelymme käyttää reflektiota esityksen valmistamisen polttoaineena.

Opinnäytetyömme rajoissa suunnitellun, kehitetyn ja toteutetun toimintatutkimuksemme perusteella voidaan päätellä, että reflektiomatriisi on tehokas tapa tehdä näkyväksi ja sanoittaa ryhmän työskentelyä. Tämä opinnäytteemme, matriisin avulla tehty tapaustutkimus omasta taiteellisesta työskentelystä mahdollisti myös Entiset Pojat Aapisen laatimisen, taiteellisen yhteistyöskentely konseptin, joka mielestämme toimii esimerkkeinä yhteistaiteilijuudelle.

7.2. Matriisin käytöstä taiteellisen työskentelyn reflektoinnissa

Taiteellisen työskentelyn tarkoitus on aina synnyttää jotain uutta ja ennennäkemätöntä, ainutlaatuinen teos, jollaista ei ole olemassa. Siksi taiteen tekemisen käsikirjaa ei löydy kirjastosta, mutta reflektiomatriisin soveltaminen, ja sitä kautta oman taiteellisen tekemisensä tutkiminen, auttaa hahmottamaan sen rakennetta. Näin syntyy tapaustutkimus tekemisestä, joka samalla antaa ideoita siihen, miten omaa työtään voi kehittää tai kartoittaa sen mahdollisia kipupisteitä. Matriisi tekee näkyväksi ja käsitteellistää sitä hiljaista tietoa, joka usein jää sanoittamatta ryhmän työskentelyssä.

Matriisin antaa myös mahdollisuuden peilata oman työskentelyn kehittymistä. Miten olemme lähteneet liikkeelle tyhjältä, ilman valmista mallia, ja millaiseen tapaan tehdä asioita se on johtanut. Se tukee yhteistyöskentelyä, jos sitä käyttää

etukäteen ja työskentelyn aikana kartoittamaan mahdolliset oman ryhmän työskentelyyn liittyvät heikkoudet ja vahvuudet.

Matriisin käyttö on parhaimmillaan silloin, kun on olemassa jo yhteistä tekemisen historiaa. Sen teemojen tutkiminen kohta kohdalta ennen taiteellista työskentelyä, tai jos on kokematon tekijä, voi tuntua haastavalta. Kaikki kohdat eivät välttämättä edes tule ajankohtaiseksi taiteellisessa työssä, ja toiset avautuvat vasta tekemisen aikana.

Opetuksessa tätä voi käyttää pedagogisesti kartoittamaan mitkä teemat ovat järkeviä käsitellä ennen prosessia ja mitkä sen aikana. Jos on päätetty etukäteen esimerkiksi jokin tavoite, voi siihen palaaminen auttaa jäsentämään ryhmän työskentelyä ongelmatilanteiden ilmentyessä jossain toisessa jatkumossa tai teemassa. Joskus on vaikea nähdä ennalta mikä kohta matriisissa nousee hallitsevaksi.

Näin syntyy pedagogisen prosessin malli, jossa matriisin kohdat avataan soveltuvilta osin jo ennen työskentelyn alkua: mikä on alkuasetelma ja mihin kohtiin se matriisissa liittyy. Esimerkiksi ryhmän kyvyt määrittävät varmasti vahvasti sitä, mikä on mahdollista toteuttaa. Samalla voi ajatella ryhmän kokoa ja sitä, mikä on toimivin johtajuuden malli.

Monipaikkaisessa, hybridityönä tehtävässä työssä matriisi antaa tukea siihen, millainen työskentely ryhmässä onnistuu toisista riippumatta, ja minkä asioiden ratkaisemiseen tarvitaan taas lähityöskentelyä. Se on työkalu hahmottamaan myöskin tekemisen arvoja ja keskinäistä luottamusta: mitkä asiat ovat sellaisia, että osallistujat luottavat siihen, että ne voi tehdä itsenäisesti, esimerkiksi oman orkesteristemman harjoittelu.

Matriisin avulla voi pohtia mahdollisuuksien lisäksi myös uhkia, jotka kannustavat ryhmää ratkaisujen etsimiseen, ja auttavat ymmärtämään yhteistyön tekemisen itseisarvon. Pienessä ryhmässä ajautuminen vakavaan konfliktiin voisi hajottaa koko ryhmän. Yhdessä tekemisen sujuvuus ei taiteellisessa työskentelyssä ole aina itsestään selvää, joten toimivat työparin tai ryhmän löytäminen on arvokasta jo sinällään.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi kiinnostavaa soveltaa Entisten Poikien tapauksessa reflektiomatriisia koulutukseen. Tässä työssä olemme tarkastelleet lähinnä kokoillan (noin 60 minuutin) esityksen valmistamista. Taidelähtöisten työpajasarjojen tai muun koulutusmateriaalin valmistamiseen erilaisissa ryhmissä voisi reflektiomatriisi toimia työskentelyä ohjaavana ja tukevana työkaluna.

Matriisin käyttäminen tällaisenaan reflektiossa vaatii taiteelliselta ryhmältä paneutumista, koska siinä olevat teemat ja jatkumot pyrkivät kattamaan eri taiteenlajeissa tapahtuvaa taiteellista työskentelyä. Taiteellinen työskentely voi luonteeltaan olla hyvinkin erilaista jos ajatellaan vaikkapa klassisen orkesterin tai tanssiryhmän työskentelyä. Matriisin haaste on myös sen dynaamisuus: sen eri jatkumoiden ja teemojen välillä on vuorovaikutusta, jolloin täytyy olla tarkkana minkä otsikon alle reflektoitava asia kuuluu. Matriisin soveltamisesta olisikin kiinnostavaa ja tarpeellista saada lisää käytännön kokemuksia erilaisissa konteksteissa, esimerkiksi opetus- ja tutkimuskäytössä, jotta sen käyttökelpoisuutta voisi edelleen kehittää.

LÄHTEET

Chaudbury, A., & Deng, P-S. 2022. Does hybrid working promote collaboration and creativity? An empirical study. *Issues in Information Systems*, 23, 2, 200-214. Luettavissa: https://doi.org/10.48009/2_iis_2022_117. Luettu: 13.2.2025.

Chen, K-Z., Lin, C-Y., Wang, Y-H., & Chen, S-G. 2022. Safely maintaining distance while singing together. Developing synchronous and asynchronous solutions for an amateur choir under the time of social distancing. *Journal of Music Technology and Education* 15, 2, 183-200. Luettavissa: https://doi.org/10.1386/jmte_00053_1. Luettu: 1.3.2024.

Daffern, H., Balmer, K., & Brereton, J. 2021. Singing Together Yet Apart: The Experience of UK Choir Members and Facilitators During the Covid-19 Pandemic. *Frontiers in Psychology* 12. Luettavissa: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.624474>. Luettu 30.10.2024.

Doren, M. & Millington, A. 2019. A Pedagogy for Reflective Practice: Art and Design Thinking Made Visible Using an Online Learning Portfolio. *The International Journal of ePortfolio*, 9, 2, 75-86. Luettavissa: <https://www.theijep.com/pdf/IJEP322.pdf>. Luettu: 6.2.2025.

Eskola, J., & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.

Gaunt, H., & Treacy, D. S. 2020. Ensemble practices in the arts: A reflective matrix to enhance team work and collaborative learning in higher education. *Arts and Humanities in Higher Education*, 19, 4, 419–444. Luettavissa: <https://doi.org/10.1177/1474022219885791>. Luettu: 2.4.2025

Gröndahl, Laura. 2023. Taiteilija, tutkija vai taiteilija-tutkija? Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 76. Luettavissa: <https://disco.teak.fi/taiteellinen-tutkimus/taiteilija-tutkija-vai-taiteilija-tutkija/#taiteilijan-taito>. Luettu: 8.9.2024.

Hannula, M., Suoranta, J., & Vadén, T. 2014. Artistic Research Methodology : Narrative, Power, and the Public. *Critical Qualitative Research*, 15. Peter Lang.

Hotakainen, M. 2014. Taide + tutkimus = taiteellinen tutkimus. Tieteessä tapahtuu, 32, 4, 42-44. Luettavissa: <https://journal.fi/tt/article/view/46155> . Luettu 1.2.2025.

Hunter, D. 1999. Developing peer-learning programmes in music: group presentations and peer assessment, *British Journal of Music Education*, Cambridge University Press, 16(1), pp. 51–63.

Kotimaisten kielten keskus. 2025. Tiernapoika. Luettavissa: <https://kotus.fi/sana/tiernapoika/>. Luettu: 3.11.2025.

Lebler, D. 2007. Popular Music Pedagogy: Peer Learning in Practice. *Music Education Research*, 10, 193-213.

Nielsen, S.G., Johansen, G.G. & Jørgensen, H. 2018. Peer Learning in Instrumental Practicing. *Frontiers in Psychology*, 9: 339.

Polanyi, M. 2009. *The tacit dimension*. Chicago: University of Chicago Press.

Ryan, M. 2014. Reflective practice in the arts. Teoksessa Barton, G, *Literacy in the arts: Rethorising learning and teaching*, 77– 90. Springer. Luettavissa: https://doi.org/10.1007/978-3-319-04846-8_5. Luettu: 9.1.2025.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2017. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi: Uudistettu laitos*. Tammi.

Schön, D.A. 1984. *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.

Shelemay, K. K. 2011. Musical Communities: Rethinking the Collective in Music. *Journal of the American Musicological Society*, 64, 2, 349–390. Luettavissa: <https://doi.org/10.1525/jams.2011.64.2.349>. Luettu: 19.4.2025.

Stringer, E. T., 2008. *Action research in education*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

Suomalaisen kirjallisuuden seura. 2025. Stalinin vainojen muistot -hanke. Luettavissa: <https://tietava.finlit.fi/stalinin-vainot/ohjeet/stalinin-vainojen-muistot-hanke-2021-2022/>. Luettu 1.2.2025.

Taideyliopisto. 2025. Haavemaa - Soiva siirtolaisuus 1800-luvulta nykypäivään. Luettavissa: <https://www.uniarts.fi/projektit/haavemaa-soiva-siirtolaisuus-1800-luvulta-nykypaivaan/>. Luettu 23.5.2025.

The Vienna Declaration on Artistic Research. 2020. Luettavissa: https://cultureactioneurope.org/wp-content/uploads/2020/06/Vienna-Declaration-on-AR_corrected-version_24-June-20-1.pdf. Luettu 20.7.2025.

Topping, K. J. 2005. Trends in Peer Learning. *Educational Psychology*, 25 (6), pp. 631-645.

Työterveyslaitos. 2025. Etätö, hybridityö ja monipaikkainen työ. Luettavissa: <https://www.ttl.fi/teemat/tyoelaman-muutos/etatyo-hybridityo-ja-monipaikkainen-tyo>. Luettu: 24.4.2025.

Yleisradio. 2020. Musiikki kukoisti ihanneyhteiskunnassa vain hetken - Suomalaissoittajat Stalinin vainoissa. Luettavissa: <https://yle.fi/aihe/a/20-306880>. Luettu: 12.2.2025.

LIITTEET

LIITE 1, Sun haltuus runon teksti

Sun haltuus

*Hei, kaksi väkevää miestä,
Juhansson ja Helminen. —
Ja silloin tuuli ryntäsi ja he tulivat hiihtäen
Narvikin kaupungista, yli Norjan tunturien.
Ja lumi kuristi heitä kuin rautainen lanneryö,
ja he seisahtuivat ja empivät, sillä oli myrsky-yö.
»Tähän leiri tehdään», sanoivat he,
»tähän jäädään», sanoivat he.*

*Hei, kaksi väkevää miestä,
Juhansson ja Helminen. —
Eikä valkea millään virinnyt, koska lunta tuiskusi niin.
He nojasivat siis väsyneinä toistensa harteisiin
ja toivoivat perin hartaasti takaisin Narvikiin.
»Miten kylmä onkaan», sanoivat he.
»Kai me kuollaan», sanoivat he.*

*Hei, kaksi väkevää miestä,
Juhansson ja Helminen. —
He pelkäsivät kuin lapset tai niinkuin eläimet
ja näkivät sielunsa silmillä syntinsä hirveät.
»Jos nukutaan», sanoi Helminen, »me varmasti kuollaan
nyt.»
»Juu, toveri», sanoi Juhansson, »kun ei valkea virinnyt.»
»Jos lauletaan hiukan», sanoivat he,
»ei nukuta», sanoivat he.*

*Hei, kaksi väkevää miestä,
Juhansson ja Helminen. —
He istuivat Lapin tunturilla virsiä veisaten.*

*Heidän äänensä kyllä vapisivat, kun he lauloivat palellen
tai ehkä he nyhkkyttivät vaimojaan muistaen.*

»Sun haltuus», lauloivat he,

»Sun haltuus», lauloivat he.

Hei, kaksi väkevää miestä,

Juhansson ja Helminen.

P. Mustapää